

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina X Broj 84 Travanj 2012. ISSN 1800-5179

"Lijepom našom"

Graditelji mostova

Str. 1

Lijepom našom

Str. 6

Odlazak velikana

Str. 11

Poštovani čitatelji

Nakon deset godina uspješnog i plodonosnog rada Društva, mnogobrojnih priznanja i odličja, stigla je i potvrda iz crnogorskoga državnog vrha. Predsjednik Vujanović odlikovao je Društvo i njegova prvog predsjednika Tripa Schuberta Ordenom crnogorske zastave III. reda.

Uz to, još je jedan razlog koji nas čini ponosnima. Nakon dvije godine od kada su počeli pregovori o projektu snimanja emisije „Lijepom našom“, prošlog mjeseca konačno je došlo do realizacije suradnje HGD CG i HRT-a. S posebnim zadovoljstvom preporučujem vam da pogledate priloge o tome.

Prošli mjesec obilježili su lokalni izbori u Tivtu i Herceg Novom, a održana je i tradicionalna manifestacija Fešta kamelija kroz koju vas provodimo slikom i riječju. U rubrici Kronika Društva imate uvid u sve naše aktivnosti.

Zahvaljujući pomoći Turističke zajednice grada Zagreba i njihovu predsjedniku Milanu Bandiću, Fondu za manjine Crne Gore, Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske i sponzorima, naš i vaš časopis izlazić će mjesečno dok nam to sredstva dopuštaju.

Mnogobrojna pisma koja stižu na adresu redakcije, s pohvalama u vezi s kvalitetom časopisa, daju nam snage i poticaja da nastavimo raditi na ovome značajnom projektu Društva.

*Vaša urednica
Tijana Petrović*

**Na osnovi odluke Upravnog odbora
Društva cijena časopisa je od 01. siječnja
2.00 eura**

**Godišnja članarina od 2012. godine
iznosi 10.00 eura**

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvati.me
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo
Crne Gore – Kotor**

Predsjednik: **Mirko Vičević** · Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan
Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica:
Sandra Čudina · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić,
Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto Igalo**
Naklada: 800 primjeraka

**OD OSNUTKA HRVATSKOGA
GRAĐANSKOG DRUŠTVA CRNE GORE - KOTOR GRADILI SU SE
MOSTOVI POVJERENJA, SURADNJE I PRIJATELJSTVA IZMEĐU
CRNE GORE I REPUBLIKE HRVATSKE**

Graditelji mostova

Piše:
Tijana Petrović

Dugogodišnja suradnja HGD CG i Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske rezultirala je u godini proslave 10. obljetnice prijedlogom Komisiji za dodjelu odlikovanja Crne Gore da predsjednik Crne Gore Filip Vujanović odlikuje Društvo i njegova prvog predsjednika. Prijedlog su podržali Bokeljska mornarica 809 Kotor i Zajednica udruga dragovoljaca Domovinskog rata Hrvatske iz Zagreba.

**IZVOD IZ
OBRAZLOŽENJA
PRIJEDLOGA ZA
ODLIKOVANJE
HGD CG**

U vremenima kada se, na žalost, Crna Gora prebrojavala i gradila vlastite međusobne berlinske zidove, viševjerski i višenacionalni Kotor ustrajavao je u skladnom suživotu, koji su na našim prostorima gradili stoljeća i ljudi.

U tim teškim devedesetim godinama prošlog stoljeća Hrvati Boke uspjeli su unatoč svim pritiscima očuvati svoj identitet, kulturu i običaje.

Nakon 1997., kada aktualna vlast napušta „beogradski kurs“, i svoj brod okreće ka

Tim mostovima poticane su ideje, akcije, razni susreti, a iznad svega doživljaji čovječnosti i iskrenog prijateljstva bez kojih se svaki ljudski napor pretvara u neplodnu pustinju.

Odličje Društvu

zapadu i susjednoj Hrvatskoj, Hrvati Boke organiziraju se u Udrugu s hrvatskim predznakom i rade na očuvanju identiteta i povezivanju srušenih mostova. U proglasu na osnivačkoj Skupštini stoji: „Mi smo je svjesno i namjerno nazvali HRVATSKO GRAĐANSKO DRUŠTVO CRNE GORE jer vjerujemo da Crna Gora ima svoj život u kojemu želimo sudjelovati kao djelotvorni, konstruktivni i pozitivni članovi društva, na opću dobrobit i vlastitu korist. Ne afirmiramo, ne konstituiramo i ne prodajemo nikakve pseudomegalomanske, nacionalno-političke projekte. Naprotiv, osjećamo se na tragu onoga što se većima i iskusnijima već dogodilo. Želimo biti u respektu prepoznati, u miru prihvaćeni, u suradnji kooptirani i u kontekstu toga procesa vidimo sebe, zato smo građansko, a ne podaničko.“

Ova koncepcija ugrađena je u Statut, kao i princip da član Društva može biti onaj tko prihvaća statutarne principe, bez obzira na vjeru, naciju i političko opredjeljenje. Dalje je rečeno: „Pred Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore u budućnosti, koja je već počela, stoji velika odgovornost i zadaci koje neće biti moguće riješiti bez zajedničkog udjela svih Hrvata u Crnoj Gori, odnosno njihove potpore. Potrebno je istrgnuti iz zaborava sve ličnosti, događaje i običaje koji su sustavno brisani iz kolektivne memorije hrvatskog naroda u drugoj polovini 20. stoljeća na našim prostorima. Sigurni smo da Hrvati u Crnoj Gori, u zajednici s onima koji su se iselili s ovih prostora tijekom posljednjih 90 godina, odnosno njihovim nasljednicima, mogu vratiti memoriju da su naši preci vjekovima stvarali ono što se zove kulturno blago. Sve je to bilo moguće jer su uvijek bili spremni ot-

Odličje Tripu Schubertu

Sa dodjele odličja

ploviti dalje kako bi upoznali više, znajući da samo čovjek širokih vidika i velikog znanja može cijeniti slobodu i prava svakog čovjeka. Upravo ono za što se bori Hrvatsko građansko društvo je da Hrvati, a i sve druge manjine na ovim prostorima, dobiju punu slobodu da iskažu, razviju i sačuvaju svoj etnički, kulturni i vjerski identitet.“

Prvi predsjednik Društva Tripo Schubert poručio je:

„Neka ovaj dan bude kamen temeljac na kojem ćemo graditi nove komunikacijske mostove između Hrvata Crne Gore i svih drugih njezinih građana, kao i između građana dviju susjednih republika - Crne

Gore i Hrvatske. Želimo da se tim mostom promiču ideje, akcije, radni susreti, a iznad svega doživljaj čovječnosti i iskrenog prijateljstva, bez kojih se svaki ljudski napor pretvara u neplodnu pustinju.“

Osnivanjem Društva postavljena su tri osnovna cilja - očuvanje identiteta hrvatske populacije u Crnoj Gori, promocija i prezentacija kulturnog naslijeđa, obnova tradicijskih posebnosti i gradnja mostova povjerenja, suradnje i prijateljstva između Crne Gore i Republike Hrvatske.

U prethodnom razdoblju realizirani su značajni projekti kao što je pokretanje dopunske nastave u Tivtu i Kotoru

Dubrovačko-neretvanske županije, hrvatskih dragovoljaca Domovinskoga rata te drugih istaknutih i uglednih pojedinaca s obje strane granice, stvorili su okvir za dobrosusjedske odnose između dviju njima najvažnijih zemalja, Hrvatske i Crne Gore.

IZVOD IZ OBRAZLOŽENJA PRIJEDLOGA ZA ODLIKOVANJE TRIPA SCHUBERTA

Odnosi između Crne Gore i Republike Hrvatske su, na opće zadovoljstvo, danas jako dobri s tendencijom trajnoga uspona, što se priznaje u politici i javnosti u obje države, i u diplomatskim krugovima koji te odnose s pravom ističu za primjer u temama: kako na- drasti uskogrudnost, nezdravo suparništvo, netrpeljivost i agresivnost.

U svemu ovome posebno se istaknuo svojim aktivnostima, inicijativama i radom Tripo Schubert. Slobodno se može reći da je unatoč poodmaklim godinama motorna snaga i kotač zamašnjak ne samo HGD CG, nego društvenog i javnog života Hrvata Crne Gore uopće. Svojom upornošću i marljivošću otvarao je mnoga do tada, na žalost, zatvorena vrata. Neke izgubljene bitke za Schuberta su bile tek izazov i eventualno privremeni zastoj na putu prema punoj i još efektnijoj realizaciji. Sa svojim bliskim suradnicima pokretač je mnogih značajnih akcija poput „Bokeljske priče“, koja je Hrvatskoj približila golemu i vrijednu baštinu bokeljskih Hrvata, zatim proslave 500. obljetnice rođenja Marina Držića, na kojoj su istaknuli bokeljski korijeni toga hrvatskog velikana. Inicijator je i realizator obilježavanja spomen-obilježja najvećem bokeljskom

na hrvatskom jeziku u cilju očuvanja jezika i tiskanje glasila Hrvata pod nazivom „Hrvatski glasnik“ na književnome hrvatskom jeziku. Na planu promocije i prezentacije kulturnog naslijeđa i obnove tradicijskih posebnosti realiziran je projekt „Bokeljska priča“ u Zagrebu, Rijeci, Omišu, Dubrovniku, Podgorici i Padovi. Postavljena je spomen-bista na otoku Gospe od Škrpjela najvećem bokeljskom pjesniku Franu Alfireviću i spomen-ploča poginulim bokeljskim pomorcima u Bitki kraj Lepanta 1571. godine, obnovljena je pučka manifestacija „Tripundansko veče“ te je osnovan mandolinski orkestar. Tiskan je veliki broj knjiga i monografskih izdanja. Izgrađeni su

mnogi mostovi povjerenja, suradnje i prijateljstva između Crne Gore i Republike Hrvatske.

U desetogodišnjem radu zbog postignutih uspjeha Društvo je dobilo najveću nagradu Općine Kotor „21. novembar“, a njegove čelnike odlikovali su predsjednik Mesić i predsjednik Josipović.

HGD CG značajno je sudje- lovalo u procesu stjecanja ne- ovisnosti te demokratizaciji Crne Gore, istodobno stvaraju- ĩći okolnosti za prevladava- nje ratnih trauma u odnosima hrvatskoga i crnogorskog na- roda. Svojim upornim i ustraj- nim djelovanjem te iskrenim nastojanjem u suradnji s Na- cionalnom zajednicom Crno- goraca Hrvatske, uz potporu

Tri predsjednika HGDCG

pjesniku Franu Alfireviću na otoku Gospe od Škrpjela. Pokretač je ideje o obilježavanju spomena na Bitku kraj Lepanta i hrabru pogibiju mornara Boke s kapetanom Jeronimom Bizanti. Trajno potiče suradnju između hrvatskih i crnogorskih gradova te kulturnih društava. Neumorno organizira koncerte klapa, komornih orkestara i ostalih glazbenika iz Hrvatske u Crnoj Gori i obrnuto. Kao vaterpolski znalac, uz obavljanje mnogih značajnih dužnosti, uspješno radi s mladima i naglašava u svakoj prigodi koliki je njihov udio u tome najuspješnijem sportu Crne Gore. Također je suorganizator mnogih gostovanja i seminara hrvatskih znanstvenika, ali i pripadnika hrvatskih manjina iz mnogih zemalja.

U HGD CG uspijeva nametnuti ideju osnivanja Hrvatske čitaonice i knjižnice, zatim potiče utemeljenje i omogućuje rad Klubu mladih HGD CG, koji ima više od 200 članova, čime je osigurana budućnost

Društva, ali i hrvatske prisutnosti na ovim prostorima. Pokretač je i glavni zagovaratelj Dopunske škole hrvatskoga jezika jer drži da izumiranjem jezika izumire i narod. Zbog toga pokreće i „Hrvatski glasnik“, do danas jedino glasilo Hrvata Crne Gore. Na Schubertov zagovor obnavlja se mandolinski orkestar, tiskaju se mnogobrojne knjige, monografije, godišnjaci. Uz gospodina Musića najzaslužniji je za tiskanje kapitalnoga djela za bokeljske Hrvate i bokeljsku pomorsku tradiciju i povijest uopće – *Povjesnice pomorstva Dobrote*, kao i za monografska izdanja – *Pomorstvo Boke kotorske XIX. stoljeća na slikama Bazija Ivankovića i Slikom kroz prošlost*.

Doslovce ni jedan dan u životu HGD CG ne prođe bez njegova aktivnog doprinosa, ni jedan važan događaj za opstanak Hrvata Crne Gore ne promakne njegovoj brizi te ne iznenađuje da među članstvom, ali i među većim dijelom hrvatske zajednice u Crnoj

Gori, kao i u ostalih građana, uživa ugled neumornoga borca za reafirmaciju hrvatskoga imena.

Dana 29. studenoga 2011. godine Filip Vujanović donio je Ukaz o odlikovanju HGD CG i Tripa Schuberta ORDENOM CRNOGORSKE ZASTAVE TREĆEG REDA.

Odlikovanja su uručena 3. travnja 2012. godine u rezidenciji predsjednika u prijestolnici Crne Gore na Cetinju.

OBRAZLOŽENJE ODLIKOVANJA

Na prijedlog Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, uz potporu Zajednice udruga dragovoljaca Domovinskog rata Hrvatske i Bokeljske mornarice 809, Kotor, koje su predložile da se odlikuje Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, predsjednik Crne Gore prihvatio je razloge za odlikovanje. A razlozi za odlikovanje odnose se na to da je ovo ugledno društvo, afirmira-

jući lojalnost svojih članova i pripadnika hrvatske nacionalne zajednice Crnoj Gori, njezinu suverenitetu i njezinim vrijednostima, bilo posvećeno poštovanju međunarodnog i međuvjerskog sklada, istodobno čuvajući identitet hrvatske populacije u Crnoj Gori. Također su, s jednakom odlučnošću, prezentirali i promovirali kulturno naslijeđe i obnovu tradicijskih posebnosti, istodobno izgrađujući čvrste mostove povjerenja, suradnje i prijateljstva između Crne Gore i Republike Hrvatske.

Predlagači su smatrali potrebnim odlikovati prvog predsjednika Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, gospodina Tripa Schuberta.

Na temelju ovih prijedloga, predsjednik Crne Gore donio je Ukaz o odlikovanju Hrvat-

skoga građanskog društva Crne Gore i gospodina Tripa Schuberta Ordenom crnogorske zastave III. reda.

Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović uručio je 3. travnja 2012. godine u rezidenciji na Cetinju Orden crnogorske zastave III. reda Hrvatskome građanskom društvu Crne Gore - Kotor i njegovu prvome predsjedniku Tripu Schubertu. Orden je u ime Društva primio predsjednik HGD-a Mirko Vičević,

koji je izrazio zadovoljstvo dobivenim priznanjem i nadu da će mlađe generacije i novo rukovodstvo nastaviti projektiranom putanjom i uspjeti svojim programom opravdati veliko priznanje. „Pred nama je veliki cilj da pokažemo kako i mlađe generacije koje dolaze imaju snage za uspjehe“, rekao je Vičević.

Prvi predsjednik HGD-a Tripo Schubert izrazio je zadovoljstvo što je ovim priznanjem prepoznata kvaliteta jednoga velikog i upornog rada te potvrđena pravilnost kontinuiranog puta kojim će HGD nastaviti raditi.

Na uručenju su bili prisutni: Božo Vodopija - generalni konzul RH u Kotoru, Safet Kurtagić - direktor Fonda manjina, Slavko Mandić - predsjednik Matice Crnogoraca, odjeljak Kotor, Tomo Kusovac - predsjednik Društva crnogorsko-hrvatskog prijateljstva „Ivan Mažuranić“, dr. Ivan Ilić - bivši predsjednik HGD CG, Vladislav Jabučanin - ličnost HGD CG u 2011. godini, Tijana Petrović - urednica Hrvatskoga glasnika i Miro Marušić - direktor Radio Duxa.

*JEDNA OD NAJDUGOVJEČNIJIH
I NAJGLEDANIJIH HRT-OVIH EMISIJA „LIJEPOM NAŠOM“
REALIZIRANA JE U BOKI KOTORSKOJ, U ORGANIZACIJI
HRVATSKOGA GRAĐANSKOG DRUŠTVA CRNE GORE - KOTOR*

Lijepom našom

Piše:
Tripo Schubert

Zahvaljujući dugogodišnjoj uspješnoj suradnji HGD CG s HRT-om, snimanje ove popularne emisije „Lijepom našom“ održalo se i u Crnoj Gori. Prije 15 godina, otkad se snimaju ovakve emisije, karavan HRT-a obišao je sve županije u Hrvatskoj i emisija je snimana u više od 70 gradova, zatim u jednom gradu u Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj i u gradovima bivše Jugoslavije, u Subotici u Srbiji, u Sarajevu u BiH i u Mariboru u Sloveniji.

Emisija „Lijepom našom“ pokazala se kao vrlo popularan projekt u kojemu se, osim pjesme i plesa, prezentiraju ljepote i običaji krajeva u kojima se snima.

U prepunoj sportskoj dvorani „Župa“ u Tivtu održano je javno snimanje emisije Hrvatske radiotelevizije „Lijepom našom“ dana 12. travnja 2012. godine. U dvorani je instalirano 1.100 sjedala, što je bilo nedovoljno za sve one koji su htjeli gledati ovu iznimnu priredbu koja je trajala skoro

tri sata. U dvorani je bilo više od 1.350 posjetilaca, računajući 55 djelatnika HRT-a i više od 175 sudionika programa.

U programu su nastupili mnogobrojni izvođači iz Crne Gore i Hrvatske. Pjevale su klapе iz Kotora: „Bisernice Boke“, uz pratnju mandolin-skog sastava HGD CG „Tri-

po Tomas“, „Incanto“, „Grot“, „Karampana“ i „Bokeljski mornari“, te iz Dubrovnika klappe „Jadran“, „Boca nostra“ i „Raguza“, zatim Pjevačko društvo „Vazda mladi“ iz Tivta, VIS „Exodus“ iz Herceg Novog, tamburaški sastavi „Fijaker“ iz Osijeka i „Bjelopoljski tamburaši“, folklorne grupe: KUD „Njegoš“ iz Cetinja, HKD „Napredak“ iz D. Lastve, „Bokeljska mornarica 809“ iz Kotora i FA „Lindo“ iz Dubrovnika. Od pjevača su sudjelovali: Edita Slaby Brkan iz Tivta, Milo Hrnić iz Dubrovnika, Antonela Malis i Alen Nizetić iz Splita, Ćiro Gašparac i Zdravko Škender iz Zagreba.

Emisiju „Lijepom našom“ gledatelji u Boki rado gledaju na TV-ekranima od početka njezina emitiranja, a sada su bili i neposredni sudionici. Na samom početku goste iz Hrvatske, sudionike programa i mnogobrojnu publiku pozdravili su u ime Općine Tivat dopredsjednik Ilija Janović i gradonačelnica Kotora Marija Čatović. Uz njih bilo je prisutno više od 90 gostiju, među kojima i Božo Vodopija, generalni konzul RH u Kotoru sa svojim djelatnicima, Tvrtko

Uz Ljerku Sindik, člana UO HGD CG i predsjednice Podružnice Tivat, Tripa Schuberta, koordinатора projekta i Poly Gjurgjevića, na projektu su bili angažirani:

- Za uređenje scene: Dolores Bjelica, Atelje Slaby, Art studio Botica, butik Lisca, Marko Počanić, Maja Ramljak, Jane Teskera, Romeo Mihović i Silvio Marković.

- Za prezentaciju bokeške kuhine zahvalnost dugujemo Vlasti Mandić iz Kotora, Blaženki Vučurović i Organizaciji žena iz Tivta za pripremu starinskih jela od samoniklih jestivih biljaka, Božu Šaltiću iz Bara za obiteljski specijalitet „Shalta“ i Mišku Joketiću, vlasniku Forze, za dobrotsku tortu.

- Za medijsku promidžbu i fotografiranje zahvaljujemo Miroslavu Marušiću, direktoru Radija DUX-a i Vicku Nikoliću iz Donje Lastve.

- Za financijsku potporu zahvaljujemo: Općini Kotor i Općini Tivat, Ministarstvu kulture i manjina, HGI-ju, Paris d.o.o.

- Zahvaljujemo također na suradnji Turističkoj organizaciji Tivat, Radio DUX-u i Agenciji Forza Cattaro iz Kotora.

Kačan, izaslanik veleposlanika RH u Podgorici te mons. Ilija Janjić, kotorski biskup.

Voditelj emisije bio je Branko Uvodić, inače počasni član HGD CG i dugogodišnji suradnik na mnogim našim projektima: nekoliko godina voditelj je tradicijske „Tripundanske večeri“, koja je obnovljena 2003. godine uz pomoć HRT-a, zatim „Bokeljske priče“ u Dubrovniku i Rijeci.

Na početku snimanja Uvodić je nekoliko puta ponovio da se emisija snima u zaljevu

hrvatskih svetaca i jednome od deset najljepši zaljeva svijeta, u kojemu je koncentrirano više od 60% pokretnoga i nepokretnoga kulturnog blaga Crne Gore.

Mirko Vičević, predsjednik HGD CG, prilikom zahvale HRT-u što je realizirao ovu emisiju u Tivtu, uručio je prigodni poklon Uvodiću - make-tu jedrenjaka kao simbol putovanja emisije „Lijepom našom“ po svim meridijanima svijeta.

Tijekom trosatnog programa publika je uživala u izvedba-

ma bokeljskih, crnogorskih i hrvatskih izvođača, a program je kulminirao na samom kraju zajedničkom izvedbom svih sudionika koji su emisiju „Lijepom našom“ završili pjesmama „Pod onom gorom zelenom“, „Bokeljska noć“ i

„Večeras je naša fešta“, pa se u mnogim očima zacaklila suza.

Naknadno su, u ime Hrvatske radiotelevizije i Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, uručene zahvalnice svim sudionicima ove emisije.

DANA 25. TRAVNJA PRESTALO JE KUCATI SRCE MILOŠA MILOŠEVIĆA, ADMIRALA BOKELJSKE MORNARICE 809

Odlazak velikana

U uniformi Admirala

„Jednostavno se ne može voljeti, ako ljubav nije vječna, ne može se živjeti, ako život nije vječan, preko vremena i prostora, preko smrti“, riječi su iz njegove pjesme Vječnost, iz zbirke pjesama *Za ruke se držimo*.

Piše:
Tripo Schubert

Nije uvijek lako prepoznati prave vrijednosti i prema njima se odnositi na pravi način, s poštovanjem i spremnošću da ih se slijedi.

Unatoč malobrojnosti i procesima odnarođivanja te povremenim pritiscima na našu zajednicu, ponosimo se što je golemi dio pokretnoga i nepokretnoga spomeničkog blaga naše sadašnje domovine hrvatskog podrijetla, karaktera i predznaka.

Nije uvijek bilo lako održati te činjenice, još manje ih javno isticati, a to je bilo iznimno teško u vrijeme raspada SFRJ. No, u takvim vremenima javljaju se posebni ljudi i preuzimaju odgovornost za suživot te očuvanje dostojanstva svake osobe u svom okruženju. Oni svijetle kao svjetionici koji i u najvećim neverama omogućuju da ljudi i zajednice ne dožive brodolom života.

Svi smo mi iznimno ponosni da među nama žive takvi ljudi,

koji su imali hrabrosti staviti sav svoj ljudski i profesionalni potencijal u službu čovječnosti. Jedan od tih ljudi, istinski znanstveni i kulturni gorostas o kojemu s poštovanjem i divljenjem pričaju diljem svjetske znanstvene zajednice bio je dr. sc. Miloš Milošević.

Nevjerojatno plodan u svom radu, sklon stalnim preispitivanjima i provjerama, odmjeren, ali i odlučan, slovio je za barda svjetske arhivistike. On je s pravom uživao ugled vrhnog muzikologa, povjesničara i povjesničara umjetnosti. Svojim znanstvenim i kulturnim djelovanjem dao je nemjerljiv doprinos očuvanju baštine Boke kotorske, posebno očuvanju hrvatske komponente, što je ohrabrilo pripadnike naše zajednice u očuvanju identiteta i opstanka u teškim vremenima.

Dr. Milošević stao je u burnim vremenima na čelo Bokeljske mornarice 809, značajne institucije u identitetu bokeljskih katolika i Hrvata, koja je 2009. godine proslavila

1.200-tu obljetnicu, skupa sa svojim zaštitnikom sv. Tripunom u čiju je čast i utemeljena. Bitno obilježje te bratovštine jest širina i tolerancija, koja nije dovođena u pitanje ni u najtežim vremenima, pa su uz katolike i Hrvate članovi bratovštine i pripadnici drugih vjera i narodnosti.

Tu tradiciju očuvao je i sačuvao, uz ostale, i dr. Milošević kao doživotni admiral, izabran na tu dužnost bremenite 1991. godine.

Za sve učinjeno u očuvanju i zaštiti kulturne baštine i identiteta Boke kotorske, unapređenju dijaloške svijesti s većinskim crnogorskim narodom, ali i s pripadnicima drugih naroda u Crnoj Gori, te širenju demokratskih kapaciteta s obiju strana granice, predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić, na prijedlog Hrvatskoga građanskog društva, a uz potporu Dubrovačko-neretvanske županije i Udruge dragovoljaca Domovinskog rata Dubrovnika, dodijelio je dr. Milošu Miloševiću 8. srpnja 2008. godine, ispred katedrale sv. Tripuna, hrvatsku državnu nagradu Reda Danice hrvatske s lentom i likom Katarine Zrinske. Tom prigodom Mesić je, između ostalog, rekao: „Oslovio sam Vas, gospodine Miloševiću, kao admirala Bokeljske mornarice, što mi se danas i ovdje čini najprikladnijim. Ima još nekoliko titula koje sam mogao navesti, a koje bi vrlo točno i prikladno označile Vašu ličnost i Vaše djelovanje. Ljudi poput Vas učinili su neizmjereno puno za Crnu Goru i Hrvatsku...”

Miloš Milošević rođen je 1920. godine u Splitu. Od 1953. godine radi u Istorijском arhivu u Kotoru gdje ostaje do odlaska u mirovinu 1985. godine. Specijalizaciju iz arhivistike obavio je u Parizu 1970. godine, a 1974. doktorirao je na Filozofskom fakultetu

U kapetanskom salonu Miloševićevog doma

Dodjela odličja

u Zadru na temu „Boka kotorska za vrijeme mletačke vladavine (1420. – 1797.)“. U Istorijском arhivu u Kotoru stekao je sva arhivistička zvanja, a 1978. godine zvanje znanstvenog savjetnika i od tada do odlaska u mirovinu 1985. godine bio je i ravnatelj Istorijского arhiva Kotor.

Kao priznati znanstveni radnik, arhivist, romanist i teoretičar arhivistike, bio je i predstavnik Jugoslavije na međunarodnim kongresima arhivista u Bruxellesu, Madridu, Moskvi, Washingtonu, a 1980. godine u Londonu je izabran za predsjednika Sekcije profesionalnih arhivskih dru-

lja neizmjernu radost i bogatu naknadu za dugotrajan trud i prolaz kroz neizbježan tunel sumnji i nesigurnosti.“

Razgovarajući o životnoj filozofiji, često je znao prokomentirati na sljedeći način „...svatko u sebi nosi zlo, ali ga treba sistematski suzbijati, pružiti ruku i biti prijatelj ljudima. Pošto sam taj specifičan trud oko izgradnje sebe samoga uvijek doživljavao kao golemi napor kočenja, suzbijanja, odricanja, šutnje, praštanja, savršeno mi je jasno zašto to mnogi ne rade, pa čak i ne znaju da to treba raditi i kako.“

Godine su prolazile, a Miloš je nastavio neumorno raditi. Bio je sretan kada je iz tiska izišao prijevod srednjovjekovnog Statuta grada Kotora, njegovo životno djelo. Međutim, nakon tripundanskih blagdana ove godine, zdravstveno stanje mu se pogoršalo, zalegao je u krevet. S velikim ushićenjem primio je vijest o skorom posjetu izaslanstva Sveučilišta iz Zadra. Dana 19. travnja 2012. doputovalo je izaslanstvo na čelu s rektorom Antom Uglešićem. Miloš je tog dana živnuo, u kolicima ih dočekao u pomorskom salonu i pozdravio ih, pričao im o povijesti pomorskog salona i obitelji. Nekoliko dana nakon toga život mu se ugasio.

„Teško je pronaći prave riječi u trenutku kad nas je napustio čovjek koji je u sebi nosio toliko kršćanske topline i ljubavi prema ljudima, znanosti, kulturi, umjetnosti, Boki, a jednako tako i prema našem Zadru. Ostaje nam utjeha da smo se prije nekoliko dana vođeni Božjom providnošću susreli s njim i uručili mu Plaketu našeg Sveučilišta koja ga je na trenutak ispunila srećom“, stoji u brzojavu rektora Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Ante Uglešića.

štava Međunarodnoga arhivskog savjeta pri UNESCO-u.

Objavio je 24 knjige, a publicirao je više od 230 znanstvenih radova koji, kako za znanstvene krugove, tako i za sve one čitatelje zainteresirane za prošlost i povijest Boke kotorske, predstavljaju nezaobilazan znanstveni izvor. On je izabrao da bude posrednik između prošlosti i sadašnjosti, slikar kolektivne sudbine ljudi na obalama zaljeva Boke, odnosno svega onoga što karakterizira Mediteran, prostor kome zajednički pripadamo, prostor koji je zajednički i uni-

verzalan sudbinama mnogobrojnih generacija.

Taj njegov golemi književni opus ostao je na ponos njegovim mnogobrojnim nasljednicima: četvero djece, desetero unuka i desetero praunuka.

Govoreći o svome životnom pozivu arhivista, isticao je „... arhivski rad nikad nisam osjećao kao teret. Naprotiv, tko jednom osjeti ljepotu plovidbe po tom velikom i opasnom moru dokumenata, taj je se teško odriče. Povezivanje raznobojnih i raznoznačnih kockica i dobivanje smislenog i cjelovitog mozaika predstav-

Dana 26. travnja Bokeljska mornarica održala je komemorativnu sjednicu u koncertnoj dvorani Glazbene škole „Vida Matjan“ – crkve sv. Duha u Kotoru, a pokop je obavljen 27. travnja na župnom groblju sv. Mateja u Dobroti, gdje je i održana sveta misa zadušnica, koju je predvodio mons. Ilija Janjić, kotorski biskup, uz prisutnost mnogobrojnih župnika, a misu je pratio pjevački zbor sv. Mateja. Posmrtnu povorku pratio je odred Bokeljske mornarice, koji je na groblju odao počast svome admiralu počasnim plotunom, a od admirala se oprostio kap. Ilija Radović, viceadmiral. Na pokopu je bio veliki broj građana iz svih mjesta Boke kotorske, kao i delegacija iz Dubrovnika, na čelu s Mirom Bučonić, bivšom županicom, Mišom Galjufom, bivšim dožupanom i Željkom Filičićem, izaslanikom Udruge DHRM-a i HRM-a.

Obitelj Milošević

Pogrebna povorka

Misa zadušnica

Posljednji pozdrav svom Admiralu

Zadar, europski sveučilišni grad

Priredio:
Tripo Schubert

Zadar je prastari europski sveučilišni grad. Na tradicijama crkvenog školstva koje se u Zadru spominje od 10. stoljeća, još 14. lipnja 1396., u vrijeme procvata Zadra u zajedništvu s ostalim hrvatskim prostorom u sklopu Hrvatsko-ugarskog kraljevstva, ali i građanskog rata u Hrvatskoj između kraljeva Žigmunda Luksemburškog i Ladislava Napuljskog, u vrijeme pape Bonifacija IX., zadarskog nadbiskupa metropolita Petra II. Matafara i prvoga rektora Ivana iz Drača, ovdje je pri dominikanskom samostanu osnovano sveučilište Studium generale, kasnije Universitas Jadertina, koje je djelovalo do 8. siječnja 1807. kada ga je ukinula francuska uprava. Ta je uprava 1809. osnovala tzv. Centralno učilište sa sedam fakulteta: medicina, kirurgija, geodezija, arhitektura, inženjerstvo, teologija i pravo. Dekretom guvernera ilirskih provincija, Henrija Bertranda, 12. prosinca 1811. ukinuto je i to, prvo moderno visoko učilište u našoj zemlji koje je podijelilo prve i jedine akademske titule dvadesetorici završenih studenata 1. rujna 1811. Uspored-

Čak 616 godina postojanja stavlja ovaj grad u red najstarijih sveučilišnih gradova Europe u smislu tradicije europskoga visokog školstva i znanosti (Bologna 1188., Padova 1222., Pariz 1229., Macerata 1290., Cambridge, Barcelona i Perpignan 1303., Canterbury 1320., Prag 1347., Pavia 1361., Krakov 1364., Beč 1365., Pečuh 1367., Firenca 1378., Prag 1383., Heidelberg 1385., Köln 1388., Erfurt 1389., Zadar 1396., Salamanca 1421., Avila i Sevilla 1504., Budim 1507., Lepoglava 1656., Zagreb 1669.).

no je u Zadru trajao i studij visoke teologije na crkvenom učilištu Florio, započet 1656. godine koji 1828., nakon proširenja Zadarske metropolije, postaje visoki teološki studij, Studium Theologicum, pri središnjoj Bogosloviji za Dalmaciju (1828. - 1922.), te kasnije pri Nadbiskupiji, Visoka teološka škola, studij medicine i farmacije u Hrvatskoj (1806. - 1811.), kao dio osnovanoga, ali nezaživjelog sveučilišta sa se-

dam fakulteta, i kasnije pravna akademija (1959. - 1970.). Suvremeni razvoj visokog školstva u Zadru započeo je 1955. godine donošenjem Zakona o osnivanju Filozofskog fakulteta u Zadru Sveučilišta u Zagrebu (od 1975. u sastavu Sveučilišta u Splitu), a 1998. osnovana je i Visoka učiteljska škola. Te dvije ustanove činile su osnovu za ponovno osnivanje Sveučilišta u Zadru 2002. godine. Godine 1992. započela

je s radom i Visoka teološko-katehetska škola, danas pod patronatom Bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Tako se 2003. godine navršilo 607 godina sustavnog trajanja visokog školstva u Zadru, od vremena osnivača - vrhovnog poglavara dominikanskog reda Raimunda de Vineisa iz Capue i izvršitelja fra Ivana iz Drača. To stavlja ovaj grad u red najstarijih sveučilišnih gradova Europe u smislu tradicije europskoga visokog školstva i znanosti (Bologna 1188., Padova 1222., Pariz 1229., Macerata 1290., Cambridge, Barcelona i Perpignan 1303., Canterbury 1320., Prag 1347., Pavia 1361., Krakov 1364., Beč 1365., Pečuh 1367., Firenca 1378., Prag 1383., Heidelberg 1385., Köln 1388., Erfurt 1389., Zadar 1396., Salamanca 1421., Avila i Sevilla 1504., Budim 1507., Lepoglava 1656., Zagreb 1669.).

Izaslanstvo zadarskog Sveučilišta posjetilo je od 19. do 22. travnja Kotor, Tivat i Cetinje. U izaslanstvu su bili prof. dr. sc. Ante Uglešić, rektor, prof. dr. sc. Josip Faričić, prorektor i prof. dr. sc. Vanda Babić. Dolazak ovog izaslanstva očekivao se za vrijeme tripundanskih fešta, na poziv HGD CG, ali zbog loših vremenskih uvjeta do toga nije došlo. Hrvatsko građansko društvo pružilo je kompletnu logistiku u realizaciji svih posjeta.

Jedan od glavnih razloga posjeta jest uručivanje Plakete dr. sc. Milošu Miloševiću, kao doktorandu Sveučilišta, ali i kao iznimnome znanstvenom radniku, koju mu je uručio prof. dr. sc. Anton Uglešić, a sve u povodu 10. obljetnice ponovnog osnivanja Sveučilišta u Zadru.

Tom prigodom Uglešić je rekao kako je dr. Miloš Milošević svojim cjelokupnim radom učinio puno za znanost i općenito za hrvatsku kulturu,

*U Pomorskom salonu
Miloševića*

*Sa mitropolitom
Mihailom*

kao i za kulture u doticaju.

Miloš Milošević (92) bio je 1955. na osnivanju Filozofskog fakulteta u Zadru, a 1974. godine doktorirao je na tom fakultetu na temu „Boka kotorska za vrijeme mletačke vladavine (1420. – 1797.)“.

Među četrnaest plaketa koje su dodijeljene zaslužnima za osnivanje Sveučilišta u Zadru, dr. Milošu Miloševiću dodijeljena je ona za poseban doprinos razvoju znanosti i očuvanju hrvatske kulture. Priznanje se sastoji od tekstualnog obrazloženja i plakete koju je napravio akademski kipar Bruno

Bošnjak, a koja na prednjoj strani ima grb današnjeg Sveučilišta, na drugoj grb prvoga zadarskog Sveučilišta iz 1396. godine, jednog od dvadeset najstarijih u Europi.

Zahvaljujući na priznanjima dr. Milošević istaknuo je da su Kotor i Zadar dva grada koja su zemljopisno daleko, ali koji se kulturnim i znanstvenim radom intenzivno približavaju.

Svečanosti u kapetanskom salonu obitelji Milošević nazočili su prorektor prof. dr. sc. Josip Faričić, prof. dr. sc. Vanda Babić, član Hrvatskoga građanskog društva Tripo

U Generalnom konzulatu RH

Na otoku Gospa od Škrpjela

Shubert, koordinator posjeta i članovi obitelji.

Nakon ovog posjeta organiziran je razgovor s čelnicima Bokeljske mornarice 809 u prostorijama Admiraliteta u starome gradu. U ime Bokeljske mornarice bili su nazočni kap. Ilija Radović, viceadmiral, predsjednik UO Nikola Ciko i Tripo Milošević.

U restoranu „Stari grad“ Damir Pinjatić, direktor Hrvatske gospodarske komore u Kotoru, kao domaćin organizirao je radnu večeru s čelnicima HGD CG, predsjednikom Mir-

kom Vičevićem i Tripom Schubertom, uz nazočnost gospodina Bože Vodopije, generalnog konzula Republike Hrvatske u Kotoru.

Tom prigodom rektor Uglešić izrazio je zahvalnost HGD CG na svemu što je učinilo na realizaciji ovog posjeta i uspostavljanju kontakata sa svim relevantnim institucijama i osobama u Kotoru, Tivtu i Cetinju. „Koristim priliku obavijestiti vas o odluci Sveučilišta da stipendira po dvije osobe za doktorske, a jednu za preddiplomske i diplom-

ske studije u Zadru, kao i o stipendiji za jednog sudionika Ljetne škole hrvatskog jezika i kulture Odjela za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Zadru“, rekao je prisutnima Uglešić. Ovaj zadatak će koordinirati HGD CG. Sljedećih dana upriličen je posjet Generalnom konzulatu RH u Kotoru na čelu s Božom Vodopijom te Mariji Čatović, predsjednici Općine Kotor i kotorskom biskupu. Radni ručak priredio je Ilija Janović, potpredsjednik Općine Tivat, a nakon toga obišli su Lepetane, Gornju Lastvu i Radio DUX. Na Cetinju su se susreli s Aleksandrom Bogdanovićem, gradonačelnikom Cetinja, te mitropolitom Mihailom, nakon čega ih je u poznatome restoranu *Konaku* ugostio Adnan Čirgić, direktor Instituta za crnogorski jezik i urednik znanstvenog časopisa *Lingua Montenegrina*.

Izaslanstvo Sveučilišta sastalo se s manjim brojem roditelja i studenata koji su studirali u Zadru te su rektoru i suradnicima priredili nezaboravnu večer u konobi *Bokeški gušti* u Prčanju.

Osim što su posjetili i obišli znamenitosti u Kotoru, Budvi, Cetinju i Tivtu, pri povratku je rektor sa suradnicima posjetio prof. dr. sc. Milenka Pasiновиća u Ljutoj, te obišao Perast i otok Gospe od Škrpjela uz pratnju Mira Franovića iz Perasta gdje je s don Srećkom Majićem dogovorio buduću jaču suradnju.

Važnost ovog posjeta je mnogostruka. Sveučilište u Zadru iskazalo je spremnost na suradnju te pomoć autohtone hrvatskom narodu, ali i ponudilo pokretanje projekata u suradnji s crnogorskim znanstvenim institucijama, gradovima Kotorom i Cetinjem, a koji će povezati i približiti crnogorski i hrvatski narod u svim segmentima življenja.

U TIVTU SU 7. TRAVNJA ODRŽANI LOKALNI PARLAMENTARNI IZBORI, NA KOJIMA JE HRVATSKA GRAĐANSKA INICIJATIVA OSVOJILA ČETIRI MANDATA – JEDAN VIŠE U ODNOSU NA PRETHODNE IZBORE.

HGI - VJERNI TIVTU

Ilija Janović

Nosilac liste „HGI – VJERNI TIVTU“ i potpredsjednik stranke Ilija Janović osvrnuo se za Glasnik na nedavno održane lokalne izbore, ono što im je prethodilo, te najavio aktivnosti koje se očekuju u nastupajućem razdoblju.

osjetio svom snagom prilikom priprema izbora.

Mi Hrvati u Boki kotorskoj, kao i svi drugi ljudi s kojima dijelimo ovomore, nebo i ova rodna brda, ne možemo pobjeći od povijesti, ali ne smijemo dovesti sebe u situaciju da nas ona zarobi. Iz prošlosti baštimo našu kulturu, tradiciju, naš jezik, crkve, samostane, groblja, palače i kampanje, našu okrenutost prema svijetu u kojem su naši pomorci stoljećima imali značajnu ulogu. Iz prošlosti također baštimo mnoge rane, nepravde i diskriminacije. Ali sve što smo naslijedili moramo ugraditi u budućnost.

U politiku nisam ušao zbog materijalnog probitka, već zbog uvjerenja da

moju svojim znanjem pomoći u očuvanju i razvoju duhovnih i ekonomskih potencijala našega kraja. Dobar izborni rezultat potvrđuje ispravnost ovakvog stajališta.

Koliko se trud i entuzijizam isplati pokazali su i posljednji lokalni izbori za odbornike u lokalnom parlamentu Tivta. Ako se osvrnemo na učinjeno i postignuto, imamo pravo biti zadovoljni. Kontinuirane predizborne aktivnosti općinskog odbora od prosinca 2011. do 5. travnja 2012., te rad u protekle tri i pol godine u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti pokazuju da je punina naših kapaciteta adekvatno iskorištena te da su građani pratili naš rad i pozitivno ga ocijenili. Rast povjerenja birača od 15% u odnosu na prošle izbore te osvajanje jednog mandata više s ukupno 12,09% u odnosu na izašle birače je očiti pokazatelj kvalitetnog rada. Na početku kampanje, kao nosilac liste HGI-ja „VJERNI TIVTU“ zadao sam cilj izbornom štabu da prikupimo minimalno 750 glasova. To smo i ostvarili! Sada smo po jačini treća stranka u Tivtu, što u zadanim okol-

Izbori su u demokratskim društvima središnji dio političkoga životadržave i njezinih građana.

Kada je riječ o lokalnim izborima, kandidati ne mogu nuditi brda i doline iprodavati demagogiju. Na lokalnom nivou svatko svakoga više ili manje poznaje.

To poznavanje seže sve do familijarnih odnosa i osobnih životopisakandidata. Zbog toga nije jednostavno izaći pred ljude koji te poznaju i ponuditi im svoju kandidaturu. To sam

Sa konvencije stranke

nostima (okruženju) u kojima smo radili smatram uspjehom.

Službeni podaci Općinske izborne komisije su:

Ukupan broj birača upisanih u birački popis iznosi – 11.288 birača.

Broj birača koji su glasovali na biračkim mjestima iznosi – 6.389 birača.

Broj birača koji su glasovali putem pisma iznosi – 160 birača.

Ukupan broj primljenih glasačkih listića iznosi – 11.288 listića, od čega je upotrebreno 6.549 (58,02% izašlih birača), a neupotrebno 4.739 (41,98%). Ukupan broj nevažećih glasačkih listića iznosi – 178. Ukupan broj važećih glasačkih listića iznosi – 6.371.

Cenzus za raspodjelu mandata u Skupštini općine Tivat od 3% od ukupnog broja važećih glasova iznosi 192 glasa (191,13).

U raspodjeli mandata ne sudjeluju Narodna stranka – Veselin Kovačević

„NEĆEMO STATI“ s osvojenih 175 glasova (2,75%), kao ni S P I S P – GLASAJMO ZA SEBE – VRATIMO PRAVO NA ŽIVOT s osvojenih 108 glasova (1,70%).

U raspodjeli mandata sudjeluju sljedeće izborne liste:

1. „Demokratska partija socijalista - pobjeda kontinuiteta Dragan Kankaraš“ s osvojenim 2.051 glasom (32,19%) – 12 mandata;

2. SDP TIVAT – DOSLJEDNO DALJE s osvojenih 976

glasova (15,32%) – 5 mandata;

3. HRVATSKA GRAĐANSKA INICIJATIVA – VJERNI TIVTU s osvojenih 770 glasova (12,09%) – 4 mandata;

4. SNP - ZNA SE s osvojenih 746 glasova (11,71%) – 4 mandata;

5. NOVA SRPSKA DEMOKRATIJA – ANDRIJA MANDIĆ s osvojenih 599 glasova (9,40%) – 3 mandata;

6. Imaš za koga da glasaš - Nismo svi isti (DSS – dr. Ranko Kadić, SSR, nezavisni kandidati) s osvojena 354 glasa (5,56%) – 2 mandata;

7. Liberalno-građanska alternativa „Ovo je i moj grad“ s osvojenih 311 glasova (4,88%) – 1 mandat;

8. POKRET ZA PROMJENE – NEBOJŠA MEDOJEVIĆ s osvojenim 281 glasom (4,41%) – 1 mandat.

Tim koji je priredio, planirao i izveo cijelu kampanju sastavljen je od volontera koje povezuje pripadnost istoj ideji očuvanja svojih korijena upravo uz pomoć političkog angažmana. Ne treba isticati da suto ljudi koji su se uhvatili u koštac s jačim subjektima, timovima kojima su izbori rutina. Međutim, volonterski tim profesionalno je odradio posao i postigao bolje rezultate nego agencije koje su specijalizirane za ovakve poslove.

Vodilo se računa o svim detaljima, a kreativnost je prepoznata u gradu i šire. Na tome im dugujem posebnu zahval-

nost. Veliku zahvalnost također dugujem svima koji su nam na ovim izborima poklonili povjerenje, a njih je 770, jer bez njih ne bismo uspjeli. Opravdano je sve ono što smo zagovarali u izradi programa rada, na javnim tribinama i u terenskom radu te u „uredu za građane“. Dokazali smo da nam je svaki glas jako važan te da se želimo svakom građaninu približiti i prilagoditi rad baš njihovim potrebama. Na moju veliku radost, Tivćani koji glasuju za HGI nisu samo Hrvati, već svi ljudi koji su prepoznali našu građansku ideju, koji su je prihvatili i razumiju je. Hvala svima!

Pozivi, poruke, čestitke i pozdravi na ulici gode, ali istodobno i obvezuju da u sljedećem razdoblju radimo još predanije i opravdamo povjerenje koje nam je dano.

Ozarena lica ljudi nakon uspješnoga izbornog rezultata velika su nam satisfakcija.

Nakon objave konačnih rezultata izbora slijedi razdoblje od 30 dana za konstituiranje lokalnog parlamenta tj. zakonodavnog tijela, a samim tim u tom razdoblju treba dogovoriti koalicijsku vlast. Za većinu u lokalnom parlamentu treba 17 odbornika. Očekujemo da će se kvalitetno, odgovorno i prepoznatljivo djelovanje HGI-ja u prethodnom sazivu koalicijske vlasti nastaviti i u sljedeće četiri godine.

Antun-Pana Milošević

Razgovor vodio:
Mirko Vičević

1. Godinama je meštar PANA bio sinonim za autoradionicu, a posljednjih desetljeća za odličan pansion. Otkud taj zaokret?

Život je neizvjestan i u većini slučajeva nema određenih pravila kojih se treba pridržavati u odabiru određenog posla, a ako je netko prirodno talentiran i s ljubavlju radi ono što želi, bilo koji posao je dobar izbor. Vodeći se time ja sam kao trinaestogodišnjak i odličan učenik poznate kotorske gimnazije prešao na izučavanje zanata za automehaničara te sam s puno volje, poleta i entuzijazma završio zanat u tadašnjem Autobusnom poduzeću Tara kod velikog meštra pok. Tripa Cuce. Stekao sam zvanje kvalificiranog majstora, zatim VK majstora, specijalizirao sam se za pumpe visokog pritiska u tvrtki „Rikard Benčić“ Rijeka te odradio i specijalizaciju u tvornici Mercedesu u Stuttgartu - Unterturkeim za sve tipove osobnih vozila koji su se proizvodili 60-ih godina. Godine 1965. otvaram privatnu automehaničarsku radionicu u kojoj više nego uspješno radim na svim tipovima vozila, a specijalnost radionice su marke Mercedes i Fiat, prenosim znanje na učenike koji su izučavali zanat, a tada je vladalo veliko zani-

manje za automehaničarstvo i mogu reći da sam ponosan na te mlade ljude. Moj sin Milan također je izučio zanat u mojoj radionici i tako nastavio tradiciju u poznatom autoservisu PANA na Zlatnim njivama u Kotoru. Od 1985. godine puno toga se promijenilo u mom životu. Kao višega vatrogasnog oficira tadašnje vlasti postavile su me za komandanta Vatrogasne jedinice Kotor, zatim za direktora Sportskog centra Kotor nakon nemilih događaja u vezi s raspadom Jugoslavije 1991./1992. U to vrijeme podnosim ostavke na sve funkcije, ponovno se vraćam kombinizonu, ali ne kao automehaničar već kao građevinar na sanaciji moje kuće u Dobroti u ulici sv. Eustahija br. 253. Tu se krije odgovor na pitanje odakle zaokret od vrsnog automehaničara do tvorca hotela PANA. Posao koji sada radim puno je lakši i jednostavniji, a i zanimljiv je jer nudi kontakte s ljudima iz čitavog svijeta pa mogu reći kako ovaj posao doživljavam kao jedan vid rekreacije. U ovaj posao unio sam sebe i čitavo svoje znanje, radne navike, entuzijazam, a u poslu mi uvelike pomaže kćerka Dijana, nastavnica matematike i zamjenik direktora škole „Savo Ilić“ u Dobroti. Ponosan sam što gosti iz čitavog svijeta nose lijepe uspomene iz našega divnog Kotora, a posebno iz Dobrote, iz Hotela PANA u ulici sv. Eustahija br. 253.

Antun-Pana Milošević

2. U odličnoj ste formi. Je li dugo ljetno plivanje na sv. Stasiju glavni krivac za to?

Moj čitav život vezan je uz sport. U mladosti sam se bavio nogometom, plivanjem, vaterpolom, rukometom te košarkom. Iako sam u zrelijim godinama, još uvijek u ljetnim danima rekreativno svakog dana preplivam od 500 do 1.000 metara, ronim, vadim pomalo mušulje i kamenice i tako sam u formi. U zimskom razdoblju uz obavljanje raznih poslova propješačim 5 do 6 kilometara. Smatram da je stalna aktivnost najveći prijatelj našeg zdravlja i zato se osjećam još uvijek zdravim i sposobnim za bilo kakav rad.

**Dan
Bokeljske
mornarice**

3. Ima li meštar neki hobi?

Svakako, u prvom redu to su rad i humanost, za koje sam nagrađen mnogim odlikovanjima i društvenim priznanjima. Usavršio sam mnoge zanate i to je za mene veliki uspjeh. Također sam zadovoljan što sam uz pomoć sponzora sanirao i obnovio Crkvicu od vrtova ili od snijega u Tabadini, koja je iz 15. stoljeća. Ovom obno-

vom odužili smo se barem djelomično našim precima koji tu počinjavu u miru, a koji su nama potomcima dali mogućnost služenja svete mise u toj crkvi i posjeta njihovom vječnom prebivalištu. Poseban izazov i istodobno hobi mi je pripremanje morskih specijaliteta. Specijalizirao sam se za riblje specijalitete kojih ima puno, a s posebnim guštom pripremam punjene lignje, sa-

latu od raže, hobotnice, crni rižoto itd. Često gostima serviramo baš ova jela i više su nego zadovoljni.

4. U vaterpolu ste više od 60 godina. Koji su Vam najdraži trenuci iz tog razdoblja?

Uz težak i naporan svakodnevni rad, uvijek sam imao ljubavi i talenta za sport, a posebno za vaterpolo. Imam puno najdražih trenutaka pa mi je teško nešto izdvojiti, ali istaknut ću: prvo osvojeno prvenstvo Crne Gore 1956., ulazak Primorca u prvu ligu, pobjeda nad zagrebačkom Mladosti 5 : 3. Te godine (1961.) Mladost je bila prvak Jugoslavije, a mi smo ispali iz prve vaterpolske lige. Na toj utakmici ja sam branio i obranio i ono nemoguće, udarce velikih igrača tog vremena - Trumbića, Bonačića, Šimenca i zapravo sam odigrao utakmicu života. Publika je nosila na ramenima naše igrače od bazena do kavane Dojmi. Svakako su mi najdraži trenuci i sjećanja na 1985./86. godinu kada je Pri-

Auto servis PANA

Nagrada 21 Novembar

morac, tada pod imenom VPK Kotor, postao prvak i osvajač kupa Jugoslavije. Kao predsjednik predsjedništva VK Primorac doživio sam nešto što je danas nevjerovatno. Mi smo samo s kotorskim stručnim kadrom i igračima Kotoranima - Andrijom Popovićem, pok., Zoranom Gopčevićem, Veskom Markovićem, Mirkom Vičevićem, Emilom Nikolićem, Zoranom Kovačevićem i ostalim mlađim igračima koji su poniknuli u našem Primorcu, koje je vodio trener Pavle Vičević, nadvisili velikane iz Zagreba, Dubrovnika, Splita, Beograda, Šibenika i Rijeke. Ovako veliki uspjeh dokaz je volje, ljubavi i znanja jedne generacije koja će ostati zapisana zlatnim slovima u povijesti sporta Kotora i Crne Gore, a za mene ima posebno mjesto u sjećanju jer sam tada pridonio tom uspjehu i sportu Kotora.

5. Čini se kako danas Kotor stagnira. Hoće li našem gradu opet zasjati palaci?

Dotaknuli ste me tamo gdje me najviše boli. Kotor je nekad

bio grad kulture, znanosti, glazbe, zanatstva, pomorstva i sporta, grad tvornica u kojima su radili mnogobrojni radnici. Tako je svakog dana na znak sirene iz tvornice sapuna Riviera u 6 ili 7 sati ujutro na posao išlo više od 1.500 radnika. Posjećivalo se kazalište, u školi učenika u privredi mladi su stjecali znanje zanatlija-majstora, koji su bili nositelji razvoja grada, a vrsni pomorci radili su na brodovima moćne Jugooceanije koje, na žalost, danas više nema. Grad je imao hotele Slaviju i Fjord te mnoga poduzeća koja danas više ne postoje niti ih se sjećamo. Kotor, koji su nam ostavili naši preci koji su svojim radom i znojem stvorili ovo ono što mi danas ne znamo sačuvati niti oplemeniti, danas stagnira, nema onu gradsku dušu i kulturu građanskog pozdravljanja. Sve se pretvorilo u veliki sajam koji čine kafići i trgovine, trgovi su prekriveni sunco-branima pa nema mjesta ni za šetnju gradom. Nevjerovatno je da nemamo ni jedno parkiralište u vrijeme kada svatko ima automobil, nedostaju nam

škole odnosno imamo još uvijek one montažne, još iz vremena potresa, nedostaju nam i nove bolnice i još puno toga. Na žalost, mogao bih još puno toga nabrojiti i zato sigurno još dugo u našem lijepom Kotoru neće zasjati novoizgrađeni palaci, ostaju samo oni u poznatoj pjesmi „Bokeljska noć“.

Ređenje

Piše:
Pavao Medač

Na uskrsnu subotu u kotorskoj katedrali biskup Ilija Janjić zaređio je đakona don Sinišu Jozića za prezbitera. Don Siniša Jozić rođen je 1986. godine u Boku u Bosanskoj Posavini. Kao bogoslov teologiju je završio u Sarajevu, a nakon što je 2010. godine stekao diplomu teologa postao je svećenički kandidat za Kotorsku biskupiju.

U lipnju 2011. u svojoj rodnoj župi primio je red đakonata. Svoj đakonski staž proveo je u pripremi za svećeničko ređenje pod vodstvom don Pavla Medača, župnika sv. Eustahija u Dobroti i kancelara Kotorske biskupije. Svećeničkim ređenjem u kotorskoj crkvi uvećana je ovogodišnja radost Uskrsa. Crkva se najviše veseli novokršteniku i novoređeniku jer je to znak da je Crkva živa i da je usmjerena u Kristovu zajedništvu prema vječnom Uskrsu. Svi prisutni svećenici Kotorske biskupije i narod koji je sudjelovao u misi ređenja nisu mogli sakriti svoje osjećaje radosti pod svodovima tisućljetne katedrale sv. Tripuna. Neka oduševljenje za Boku i svećeništvo koje je don Sinišu Jozića dovelo do ređenja bude i njegova snaga u navještanju radosne vijesti Isusa Krista u Zaljevu svetaca.

Uskrsni koncerti

Priredila:

Dijana Milošević

Kotorskoj publici prvi put predstavio se mješoviti pjevački zbor „Lira“ iz Vodica, na koncertu pod nazivom „Hvalite Gospodina“ koji je održan u nedjelju na večer u katedrali svetog Tripuna.

Mješoviti zbor „Lira“ izveo je niz uskrsnih, dalmatinskih i crnačkih duhovnih skladbi, domaćih i inozemnih skladatelja, te oduševio mnogobrojnu kotorsku publiku u predivnom ambijentu katedrale sv. Tripuna. Na koncertu je bio prisutan mons. Ilija Janjić, kotorski biskup i Katja Žarnić, konzulica Generalnog konzulata RH u Kotoru.

Koncert je organiziralo Hrvatsko građansko društvo, uz pomoć Kotorske biskupije.

Zbor „Lira“ utemeljen je 1995. i ima 45 članova. Od osnutka je održao više stotina samostalnih koncerata diljem Hrvatske i inozemstva s težnjom očuvanja i njegovanja višeglasovnog pjevanja dalmatinskih napjeva.

S ponosom ističu gostovanje u Rimu, u crkvi sv. Jeronima, 1999. godine. Zbor „Lira“ sastoji se od članova različitih dobrih skupina, od studenata do umirovljenika.

Dugi niz godina zbor je vodila prof. Tatijana Roca, a sadašnji mladi voditelj, prof. Ivo

Pjevački zbor „LIRA“ je iz Vodica u Dalmaciji, iz jednog od najrazvijenijih turističkih mjesta na Jadranu.

Koncert u Gornjoj Lastvi

Lise, inače Dubrovčanin, priredio je i uvježbao program održanih koncerata u Kotoru i G. Lastvi. Prof. Lise dirigent je „Lira“ već pune tri godine, a također je uspješni voditelj i nekoliko muških i ženskih vokalnih skupina odnosno klapa.

Zbor je pratila na klaviru Sanja Mandić, studentica klavira druge godine Muzičke akademije u Zagrebu.

U sastavu zbora nastupa i mlada solistica, Jelena Pletikosa, polaznica trećeg razreda

Srednje glazbene škole Ivana Lukačića u Šibeniku, u klasi prof. Ane Grubić-Miškić, sa skladbama „Son pochi fiori“, arijom iz opere L'amico Fritz Pietra Mascagnija i „Vergin tutt'amor“ Franceska Durantea.

Dan ranije, 14. travnja, u crkvi Blažene Djevice Marije u Gornjoj Lastvi održan je koncert mješovitoga pjevačkog zbora „Lira“ iz Vodica i klapa „Vinčace“ iz Novoga Vinodolskoga.

Mješoviti zbor „Lira“ uspješno je izveo niz uskrasnih i crnačkih duhovnih skladbi.

Nakon koncerta zbor nastupila je klapa „Vinčace“ koja je izvela nekoliko dalmatinskih skladbi u vokalnoj izvedbi, a u nastavku koncerta uz instrumentalnu pratnju čula su se djela Ljube Stipišića, Zdenka Runjića, Gibonnija i drugih. Klapa „Vinčace“ utemeljena je 1999. godine i njeguje klapsku vokalnu i instrumentalnu glazbu.

Koncert je organiziralo Kulturno zavičajno društvo „Napredak“ iz Gornje Lastve.

Druge večeri, u maloj bazilici sv. Tripuna u Kotoru, zbor „Lira“ održao je koncert.

Na kraju koncerta uslijedila je zahvala predsjednice Marije Sladoljev-Jolić, koja je uručila prigodne poklone biskupu Iliji Janjiću, župniku Antonu Belanu, gosp. Mirku Vičeviću i gosp. Tripu Schubertu.

Na koncertu su bili mons. Ilija Janjić, kotorski biskup, Katja Žarnić, konzulica GK RH u Kotoru i predstavnici HGD CG.

Nakon koncerta nastavilo se druženje u Biskupskom ordinarijatu, uz prisutnost biskupa Janjića koji je svakom sudioniku darovao brošuru katedrale sv. Tripuna, a u ime HGD uručena su im monografska izdanja izdavačke zbirke Društva.

Gornja Lastva, 14. travnja 2012. (Radio Dux) - Večeras je u crkvi Blažene Djevice Marije u Gornjoj Lastvi održan koncert mješovitoga pjevačkog zbora „Lira“ iz Vodica i klape „Vinčace“ iz Novoga Vinodolskoga.

Mješoviti zbor „Lira“ uspješno je izveo niz uskrasnih i crnačkih duhovnih skladbi. Zbor je utemeljen 1995. godine s težnjom očuvanja i njegovanja višeglasovnog pjevanja dalmatinskih napjeva.

Klapa Vinčace

Koncert u Katdrali

Uručenje poklona

U svom nastupu klapa „Vinčace“ izvela je nekoliko dalmatinskih skladbi u vokalnoj izvedbi, a u nastavku koncerta uz instrumentalnu pratnju mogla su se čuti djela Ljube Stipišića, Zdenka Runjića, Gi-

bonnija i drugih. Klapa „Vinčace“ utemeljena je 1999. godine i njeguje klapsku vokalnu i instrumentalnu glazbu.

Koncert je organiziralo Kulturno zavičajno društvo „Napredak“ iz Gornje Lastve.

**PREDSJEDNIK JEDRILIČARSKOG
KLUBA LAHOR IZ DOBROTE,
FILIP PETRIČEVIĆ, TROFEJNI JE
JEDRILIČAR**

Dobar vjetar

Ministarstvo sporta Crne Gore mora mlade i perspektivne jedriličare pomoći da izađu na međunarodnu scenu i izbore se za plasman na Olimpijske igre.

Razgovor vodio:
Joško Katelan

Redakcija se ovoga puta odlučila predstaviti istaknutog jedriličara iz Kotora, Filipa Petričevića, rođenog 1987. godine.

Kako biste u najkraćim crtama dali osobnu jedriličarsku kartu?

U skladu s obiteljskom tradicijom jedrenjem sam se počeo baviti 1993. godine i postao član Jedriličarskog kluba „Lahor“ iz Kotora. Dvije godine

nakon toga postao sam reprezentativac Jugoslavije i ostao aktivan reprezentativac SCG, kao i Crne Gore do 2010. godine, u kojoj sam bio prvi na

rang-listi Crnogorskoga jedriličarskog saveza.

U kojim tipovima jedrilica ste jedrili?

U svojoj karijeri jedrio sam u klasama Optimist (1993. – 2001.), Laser Radial (2001. – 2006.), Laser Standard (2006. – 2010.), a od 2010. godine sam natjecatelj i član krstaške sekcije CJS-a, kao i član udruženja skipera CG.

Kojim uspjesima se možete pohvaliti?

Između 1994. i 2011. godine osvojio sam 56 zlatnih, 33 srebrne i 19 brončanih medalja na raznim natjecanjima u Crnoj Gori, Srbiji i Makedoniji, od kojih bih naglasio prva mjesta na regatama: Memorijal Jugole Grakalića 1999., 2000., 2001., 2003., 2005. i 2008. godine; Memorijal kapetana Marka i Joza Ivanovića 1994., 1995., 1996., 1998., 1999., 2004., 2006. i 2009. godine; Memorijal Spasić i Mašera 1999., 2000., 2001., 2002., 2004., 2007. i 2010. godine; Memorijal Steva Kovačevića 1999., 2001., 2004., 2007., 2008. i 2009. godine; Kup Milana Tujkovića 2005., 2007., 2008. i 2010. godine; Otvoreno prvenstvo Crne Gore 1996., 1998., 1999., 2000., 2002., 2004., 2005., 2008. i 2009. godine; Prvenstvo Jugoslavije 1997., 1998. i 1999. godine; Prvenstvo SCG 2004. i 2005. godine; Fašinada kup 2003., 2004., 2005., 2008. i 2009. godine.

Bavite li se još uvijek aktivno jedrenjem i kakvi su Vam planovi za budućnost?

Aktivnim olimpijskim jedrenjem prestao sam se baviti 2011. godine zbog privatnih obveza, školovanja, kao i zbog nedostatka sredstava za od-

lazak na međunarodne regate koje su neophodne za plasman na svjetska i europska prvenstva, kao i na olimpijske igre.

U ožujku 2012. godine na Skupštini JK „Lahor“ izabran sam za predsjednika kluba s ciljem afirmacije mladih jedriličara, kao i jedrenja u Crnoj Gori općenito. Što se tiče jedriličarskog sporta u Crnoj Gori, iskreno se nadam da će se u skorije vrijeme probuditi svijest o značaju jedrenja kao tradicijskog i olimpijskog

sporta te da će Ministarstvo sporta spoznati činjenicu da u Crnoj Gori i dalje postoje mladi i perspektivni jedriličari kojima treba pomoći da izađu na međunarodnu scenu i izbore se za plasman na Olimpijske igre, što predstavlja san svakog jedriličara i svake reprezentacije.

Jedriličarski pozdrav - Dobar vjetar!

31. 3. 2012. *Posjet učenika iz Dubrovnika*

U sklopu programa predmeta koji obuhvaćaju terensku nastavu i organizaciju izleta, učenici Turističke i ugostiteljske škole s

nastavnicima iz Dubrovnika posjetili su Boku kotorsku, slijedeći tako tragove hrvatske kulture i katoličanstva na području Perasta, Kotora i Budve. Vodič kroz povijest opstojnosti Hrvata na ovom području bio im je Ivica Biskupović, koji je u ime Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore naglasio kako se Hrvati, kao autohtoni narod u Crnoj Gori spominju još u dokumentima Biskupskog arhiva u Kotoru 1431. i u kontekstu uporabe glagoljice u crkvenim obredima, vlasničko-pravnih odnosa ili sudjelovanja u bitkama protiv Turske. Mons. Srećko Majić predočio je učenicima nastanak otoka Gospe od Škrpjela i njezinu tradiciju koja se obilježava svake godine 22. srpnja, kada Peraštani organiziraju Fašinadu, hodočašće brodicama i obred nasipanja kamenja oko otoka.

31. 3. 2012. *Izborni sastanak Podružnice Podgorica*

**Članovi Upravnog odbora
Podružnice Podgorica**

Održan izborni sastanak Podružnice Podgorica. Na sastanku su izabrana tijela Podružnice, usvojen je izvještaj o radu i plan rada za 2012. godinu.

**Predsjednica, pot-
predsjednik i tajnica
Podružnice Podgorica**

Detaljno je analiziran četverogodišnji rad Podružnice. Uz kritički osvrt na realizaciju prethodnih aktivnosti, predložene su ideje kojima će se unaprijediti aktivnosti Podružnice u sljedećem razdoblju.

Predsjednica Podružnice i dalje je dr. Svijetlana Zeković, a izabrani su potpredsjednik Marin Čaveliš, tajnica

Ivka Krstajić i šest članova Upravnog odbora. Članovi Upravnog odbora su: prof. dr. Mihailo Kuliš, dr. Višnja Orban, Aljoša Camović, Jovanka Pasković, Dinko Šimurina i Delin Rodoljub.

3. 4. 2012. *Dodjela odlikovanja*

U godini jubileja našeg Društva Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, uz potporu Bokeljske mornarice 809 iz Kotora i Zajednice Udruga dragovoljaca Domovinskog rata Hrvatske, pokrenula je inicijativu o dodjeli odlikova-

nja Filipa Vujanovića, predsjednika Crne Gore. Na prijedlog Komisije za odlikovanja pri Kabinetu predsjednika, Hrvatsko građansko društvo Crne Gore i njegov prvi predsjednik Tripo Schubert odlikovani su Redom crnogorske zastave III. reda. Ordene je uručio predsjednik Vujanović u rezidenciji prestolnice na Cetinju.

10. 4. 2012.

Posjet predsjednika UO Fonda

Dr. Miroslav Marić, predsjednik Upravnog odbora Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, posjetio je HGD CG. U razgovoru s

Tripom Schubertom razmotrene su posljedice novog Zakona o NVO-u s obzirom na raspodjelu sredstava namijenjenih za rad udruga, kao i na akt Vlade Crne Gore koji je upućen Fondu, a riječ je o obavijesti da se iz sredstava Fonda neće moći financirati aktivnosti udruga koje su registrirane kao NVO. Dogovoreno je da se mora pokrenuti sveobuhvatna akcija svih udruga iz korpusa manjinskih naroda u Crnoj Gori jer bi primjenom ovih propisa bio blokiran i rad našeg Društva.

12. 4. 2012. *Lijepom našom*

Na snimanju emisije „Lijepom našom“ u Konavlima - Gruda 2009. godine, bili smo gosti i uručili smo našim poštovanim prijateljima iz Dubrovačko-neretvanske županije spomen-obilježje u povodu 1.200 godina dolaska moći sv. Tripuna u Kotor. Tada se rodila ideja o gostovanju ove emisije HRT-a u Boki kotorskoj. Voditelj Branko Uvodić to je najavio za vrijeme snimanja u Metkoviću 2011. godine. Nakon snimanja u Subotici, Sarajevu i Mariboru, na red je došla

i Crna Gora. HGD CG se prihvatio organizacije snimanja ove emisije i opredijelili smo se za sportsku dvoranu u Tivtu. Dvorana je bila mala da bi primila sve zainteresirane.

14. - 15. 4. 2012. *Uskrsni koncerti*

Nakon uskrsnih blagdana mješoviti zbor „Lira“ iz Vodica u Dalmaciji održao je uskrsne koncerte u Gornjoj Lastvi u organizaciji KZU „Napredak“, a u organizaciji Hrvatskoga građanskog društva u katedrali sv. Tripuna. Inače, njihov posjet bio je planiran u vrijeme tripun-

danskih blagdana i trebali su biti prisutni na Tripundanskoj večeri u hotelu Splendid, ali im vremenski uvjeti to nisu dopustili.

19. - 22. 4. 2012. Posjet izaslanstva Sveučilišta u Zadru

U organizaciji HGD CG realiziran je posjet rektora Sveučilišta u Zadru, Ante Uglešića i njegovih suradnika Crnoj Gori. Ovaj posjet bio je

planiran za vrijeme tripundanskih blagdana i u hotelu Splendid trebali su biti gosti našeg Društva na Tripundanskoj večeri, ali iznimno nepovoljne vremenske prilike onemogućile su njihov dolazak. Glavni zadatak izaslanstva bio je uručenje Plakete Sveučilišta dr. sc. Milošu Miloševiću, koji je 1974. godine doktorirao na tom Sveučilištu.

21. 4. 2012. Večer Bokeljske mornarice – Kotor

Tradicionalna večer Bokeljske mornarice održana je 21. 4. u hotelu VRMAC. Uz veliki broj poštovatelja, kako Bokeljske mornarice, tako i ove tradicionalne večeri, bili su prisutni i kotorski biskup, mons. Ilija Janjić, Katja Žarnić, konzulica u Generalnom konzulatu RH, Nikola Ciko, predsjednik UO, Barbara Pajić, šefica protokola Općine Kotor, te predsjednik podružnice Tivat Ivica Božinović i Igor Perojević, član UO Podružnice Herceg Novi te Mirko Vičević, predsjednik Hrvatskoga građanskog društva.

Goste je na samom početku pozdravio vice-admiral Ilija Radović, a nakon njega uz pjesmu

dobrodošlice nastupila je klapa Bokeljski mornari, a tijekom večeri klapa je održala 20-minutni nastup. Ovu večer uljepšao je i mlađi dio Bokeljske mornarice, mali admiral Krsto Milutin, koji je recitirao stihove dr. Miloša Miloševića i plesna grupa koja je izvela škaljarsko i dobrotsko kolo uz pratnju mješovitoga mandolinskog orkestra Bokeljske mornarice, koji su također sudjelovali na snimanju emisije Ljepom našom. Naravno, večer nije mogla proći bez kola Bokeljske mornarice. Poslije službenog dijela, večer je obilježila i bogata lutrija, kao i rulet ples te se feštalo do kasno u noć. Program je vodila Dolores Fabijan, a za lijepo raspoloženje pobrinuo se VIS Exodus.

Večer je bila u organizaciji mladog sastava Bokeljske mornarice, što je dokaz da će se ova tradicija nastaviti, uz veliko poštovanje svega onoga što su nam pokoljenja ostavila.

28./29. 4. 2012. Nogometna reprezentacija doktora Hrvatske

Uz domaćinstvo Veleposlanstva i Generalnog konzulata RH, u Crnoj Gori je gostovala nogometna reprezentacija doktora Hrvatske, koja je prvog dana posjetila udruhu DUX Croatorum, kulturni Dom i Radio DUX u D. Lastvi, katolički centar „Sanctae crucis“ u Tuzima - Općina Podgorica. U Podgorici se odigrala nogometna utakmica s „Reprezentacijom liječnika Crne Gore u osnivanju“. Početni udarac izveo je dr. Đuro Kojan, prvi predsjednik HGD CG u Podgorici, a na susretu je bio Petar Turčinović, veleposlanik i prim. dr.

Svetlana Zeković, predsjednica Podružnice HGD CG u Podgorici. Na radnoj večeri u Tivtu bili su prisutni čelnici

hrvatskih udruga, HNV i HGI, Marija Vučinović, Ljerka Dragičević, poslanica u Parlamentu Crne Gore, Tripo Schubert, Zvonko Deković i

Miroslav Franović, mons. Ilija Janjić, kotorski biskup, Ilija Janović, dopredsjednik Općine Tivat, dr. Edita Starović, direktorica regionalne bolnice u Kotoru, Katja Žarnić, konzulica u Generalnom konzulatu RH u Kotoru i Tvrtko Kušan, predstavnik Veleposlanstva, koordinator posjeta. Čelniku reprezentacije doktora, gospodinu Galiću, uručeni su prigodni pokloni.

Drugog dana reprezentacija je posjetila Kotor, bila na misnom slavlju u katedrali sv. Tripuna, uz prisutnost Bože Vodopije, generalnog konzula u Kotoru, Mirka Vičevića, predsjednika HGD CG, a zatim je obišla kulturne spomenike. Na putu za Perast posjetili su grob don Branka Sbutege u crkvi sv. Eustahija, a u Perastu, uz vođenje don. Srečka Majića, posjetili su svetište na otoku Gospe od Škrpjela.

Na kraju posjeta odigrana je nogometna utakmica s reprezentacijom hrvatske katoličke lige u Tivtu.

29. 4. 2012. Posjet djelatnika OŠ Jurja Dalmatinca

Djelatnici OŠ Jurja Dalmatinca iz Šibenika već nekoliko godina organiziraju stručne izlete u prostore gdje žive Hrvati. Ove godine organizirali su posjet zaljevu hrvatskih svetaca - Boki kotorskoj, a domaćin im je bilo HGD CG. Posjetili su svetište na otoku Gospe od Škrpjela, kulturne spomenike u Kotoru, a drugog dana i Nacionalni park „Lovćen“, Njegošev mauzolej, kulturne spomenike i muzej na Cetinju.

TIJEKOM OŽUJKA I TRAVNJA U KOTORU JE ODRŽANA
TRADICIONALNA MANIFESTACIJA „FEŠTA KAMELIJA 2012“

Kamelija

cvijetni simbol Kotora

Piše:
Marinela Popović

Oduvijek su brodovi u Boku dolazili iz svijeta i ovdje donosili svako-
jaka blaga. Pozlatila se ruka
onog kapetana koji je s puno
pažnje i emocija, jednog dana,
tamo negdje izdaleka, donio
svojoj dragoj pitar i fjor čude-
sne ljepote.

I zar je više važno kako se
zvala njegova draga, koje go-
dine i u kojem đardinu je fjor
pustio prve žile u novoj stoliv-
skoj zemlji? Danas smo sretni
što već odavno cijeli Stoliv, a
sve više i druga mjesta, uveli-
ko figuraju cvijetom kamelije.

Zaljubljenici i uzgajivači
ovoga božanstvenog cvijeta iz
Stoliva okupljeni u Udruže-
nju za njegovanje prirodnih i
kulturnih znamenitosti - „Ka-
melija“ u suradnji s Mjesnom
zajednicom Stoliv već dugi niz
godina realiziraju vrlo bogat i
jedinstven program u sklopu
manifestacije Fešta kamelija.
Ova tradicionalna turistička i
kulturno-zabavna manifesta-
cija i ove godine se održava
pod pokroviteljstvom Općine
Kotor i Turističke organizacije
ovoga grada.

Manifestacija „Fešta kame-
lija 2012.“, koja se održava
tijekom ožujka i travnja ove
godine, započela je Umjetnič-
ko-modnim performansom u

**Danas smo sretni što već odavno
cijeli Stoliv, a sve više i druga mjesta,
uveliko figuraju cvijetom kamelije.**

Shopping centeru Kamelija,
gdje su naši mladi modni kre-
atori i stilisti, uz adekvatnu
muziku i dekor od kamelija,
dočarali modne detalje ovih
prostora u prošlom i sadaš-
njem vremenu.

Vrijedni uzgajivači kame-
lija iz Stoliva i cijele Boke i
ove godine su svojim kreaci-
jama obogatili poznatu Izlož-
bu aranžmana od cvijeta ka-
melije. Izložba je ove godine

postavljena u prostorijama
novootvorene Galerije solidar-
nosti u Starome gradu. Poseb-
no raduje činjenica da je to
prva izložba koja je organizi-
rana u ovome divnome izlož-
benom prostoru koji je Kotor
odnedavno dobio. Izložbu je
otvorila gospođa Marija Miha-
liček - povjesničarka umjetno-
sti i između ostalog naglasila
„da nam uzgajivači i ljubitelji
ovog cvijeta već godinama pri-

ređuju praznik za oči i dušu, a istodobno ostvaruju misiju čuvanja svih vrijednosti bez kojih Boka ne bi bila ono što jest - očaravajući spoj prirode i kulturnog naslijeđa. Zato, osim primarne svrhe isticanja važnosti hortikulture u turističkoj ponudi, ova manifestacija u Stolivu i Kotoru ne samo da slavi ljepotu kamelije, već i raznolikim programom pridonosi afirmaciji naše ukupne baštine.

Profinjena ljepota kamelije inspirirala je i naše vrijedne autore da koriste ove predivne cvjetove na posve originalan način. I ove godine, kao i do sada, izložba radova načinjenih od kamelije pokazat će nam sav trud, strpljenje i maštovitost njihovih autora,

Flamingosi

koje su nam večeras podarili u ovome novome galerijskom prostoru.

Želim da dogodine čitav grad, njegovi trgovi, pjacete, izlozi i ugostiteljski objekti budu, bar u danima ove manifestacije, u znaku našega kotorskoga cvjetnog simbola, te da mi i posjetitelji Kotora još više uživa-

vamo u cvijetu kamelije“.

Stručni žiri u sastavu: Ljiljana Zeković - povjesničarka umjetnosti, Anka Burić - akademska slikarica i Marija Mihaliček - povjesničarka umjetnosti, odlučio je da su najbolji radovi: „Šinjarina s Mula“, „Crnogorska plovidba“ i „Cvjetni aranžmani“.

Na ulazu u galeriju

Sa izložbe

*Slatkiši od
kamelija*

Centralna manifestacija - pučka fešta na obali Stolina održana je u nedjelju 25. ožujka 2012. godine. Uz veliki broj posjetitelja iz svih krajeva Crne Gore i inozemstva, realiziran je bogat i autentičan kulturno-zabavni program iz ovih krajeva. Upriličeni su i tradicionalni sadržaji odavno poznati u programskim aktivnostima Fešte kamelija. Malim

scenskim igrokazom dočaran je ambijent i vrijeme kada je ovdje donesena prva sadnica kamelije. Proglašeni su i nagrađeni najbolji aranžmani od cvijeta kamelije, najljepši đardin s kamelijama, najbolji radovi s likovne i literarne radionice u prirodi.

Promovirajući dio autentične primorsko-bokeške kuhine, organizator je i ove godine

upriličio prigodnu degustaciju zdravih proizvoda iz ovoga kraja kao što su domaći aperitivi, priganice, suve smokve, te pripremio poznatu mušuljadu.

U rekreativnom dijelu manifestacije veliki broj posjetitelja i članova planinarskih društava iz okruženja uključili su se u izlet pješačkom stazom na brdo Vrmac i Gornji Stoliv.

U suradnji sa ŠOSMO „Vida Matjan“ organizator je i ove godine s uspjehom realizirao Koncert mladih muzičkih stvaralaca u Koncertnoj dvorani - Crkvi Svetog Duha u Kotoru. Udruženje „Kamelija“ Stoliv u kontinuitetu baštini tradiciju organiziranja kulturno-prosvjetnih, kao i zabavnih manifestacija u Stolivu još od daleke 1919. godine. Imajući u vidu dugogodišnje njegovanje muzičke tradicije našeg kraja, kao i poseban senzibilitet ovog Udruženja i pojedinih njegovih članova u odnosu na muzičku umjetnost, sa zadovoljstvom ističemo opredjeljenje da se ovakvi sadržaji svake godine uvrste u program manifestacije Fešta kamelija, čime se značajno naglašava, uz ostalo, i edukativni karakter ove manifestacije.

Ovogodišnja manifestacija završena je 29. travnja 2012. godine u akvatoriju ispred Stoliva susretom vlasnika drvenih barki pod nazivom „Camellia trophy“. U programu je bilo natjecanje ribara u drvenim barkama, defile i utrka veslača u drvenim barkama te jedriličarska regata.

Realizacijom ovog susreta organizator je želio naglasiti važnost očuvanja drvenih barki kao dijela naše maritimne kulturne baštine te njegovanja tradicionalnih vrijednosti.

Tradicionalni Bal kamelija s izborom Dame kamelija za ovu godinu nije održan zbog objektivnih razloga.

VREMEPLOV

Vrijeme brzo prolazi, događaji se nižu jedan za drugim, život i običaji se mijenjaju, zapisano ostaje za vječnost.

Zanimljive dokumente, fotografije i događaje potrebno je otrgnuti od zaborava, zato ćemo ih u ovoj rubrici objavljivati.

Iz osobne arhive našeg sunarodnjaka koji živi u Splitu, Heliadora Prelesnika, za ovaj broj odabir je obavio Dario Musić.

Proštaj nam Blaženice mila

Proštaj nam Blaženice mila,
Kako ulicu i trgovu gorda,
Ljubi mjesto, bilo si još mlada
Iz sutera svojih kila svetla.

Čuj mile, dušo, probavljena svijeta
I milim slatčinama glasa,
Iz mene svete slatčinu kalasa,
Iz svake i te nam svima oči.

Ole, svjetlo sa gorda Lovisa
Kako prometa, i te svoje slatke,
Daj ti omča, kail nam sude, "Kala"
Iz latica mi kotorske kule.

I te bježe mude plave more,
I svjetlo i svjetlost vati,
I te bježe pismu na stali,
Ljubi stoji kail obala prole.

Kakle i te sa torijina svona
Izbrujite svojstvenost vake,
I te omča, kailpila si nake,
Kakle i te porcelana praga.

Izbrujite duša, Izbrujite i te
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

I- mla si i te stari Kotor
Izbrujite i te stari Kotor
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

Izbrujite i te stari Kotor
Izbrujite i te stari Kotor
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

Izbrujite i te stari Kotor
Izbrujite i te stari Kotor
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

Izbrujite i te stari Kotor
Izbrujite i te stari Kotor
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

Izbrujite i te stari Kotor
Izbrujite i te stari Kotor
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

Izbrujite i te stari Kotor
Izbrujite i te stari Kotor
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

Izbrujite i te stari Kotor
Izbrujite i te stari Kotor
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

Izbrujite i te stari Kotor
Izbrujite i te stari Kotor
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

Izbrujite i te stari Kotor
Izbrujite i te stari Kotor
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

Izbrujite i te stari Kotor
Izbrujite i te stari Kotor
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

Izbrujite i te stari Kotor
Izbrujite i te stari Kotor
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

Izbrujite i te stari Kotor
Izbrujite i te stari Kotor
Kakle i te bježe mude plave more,
Izbrujite i te bježe mude plave more.

Zaštita, valorizacija i prezentacija kulturne baštine

Piše:
Marija Mihaliček

Tivat nosi epitet najnovijega crnogorskoga grada i po mnogima je dobar primjer uređene i kultivirane urbanističko-arhitektonske cjeline. Posljednjih godina doživio je intenzivnu preobrazbu u značajnu turističku destinaciju izgradnjom kompleksa Porto Montenegro, koji je potpuno promijenio viziju razvoja ovoga grada.

Jedna od zakonitosti razvoja turizma podrazumijeva da turisti našu odabranu destinaciju ne dožive samo u smislu ugođe koju donosi sunce i more, nego i da upoznaju osobitosti odabrane destinacije preko njezine kulture, tradicije, običaja... Poznata činjenica da kulturno i povijesno naslijeđe daje prepoznatljivost određenoj destinaciji, da je čini drukčijom od drugih, za područje Tivta gotovo je za-

Duga tradicija štovanja padovanskog sveca i danas je jako živa. Na njegov spomendan 13. lipnja u Tivtu se održava velika svetkovina s procesijom, a slavi se kao zavjetni dan obitelji i imendan mnogih Tivćana. Još se u tivat-skim kućama mogu naći slike i porculanske medaljice sa svečevim likom, a u vrtovima *cvijeće sv. Antona*, kako u Tivtu zovu bijele ljiljane, cvijet koji je jedan od njegovih simbola.

nemarena. Iako Tivat baštini značajno i autentično graditeljstvo sačuvano u ambijentalnim cjelinama poput kompleksa ljetnikovaca, sakralnih objekata, ono nije primjereno vrednovano niti u smislu zaštite i prezentacije, pa tako ni kao kulturno-turistički potencijal. Da je uistinu tako možemo seuvjeriti ako samo letimično pogledamo internetske stranice na kojima se turistički promovira Tivat jer je očigledno da nedostaju osnovne informacije o onome što nazivamo kulturnom baštinom, kojom ovaj grad obiluje, ali se njome ne koristi.

Ovim prilogom želimo istaknuti koliko pojedinci i lokalni stanovnici, u ovom slučaju vjernici okupljeni u župi sv. Antuna, uspijevaju ostvariti značajne pomake u obnovi i zaštiti starih zdanja, spašavajući memoriju svoje pripadnosti ovom prostoru. Time potvrđuju svijest o važnosti čuvanja baštine i o odgovornosti starosjedilaca koji nisu posustali pred nevoljama te su tijekom političkih previranja 90-tih godina prošlog stoljeća ostali i opstali na svome, čuvajući vjerske, nacionalne i kulturološke osobitosti bez kojih danas ni Tivat ni Boka ni Crna Gora nebi bili ono što jesu.

Postavljanje zvona 1922.

Tradicija štovanja sv. Antuna, zaštitnika tivatske župe

Kult sv. Antuna Padovanskog, kao izraz pučke pobožnosti, uz Gospin kult najviše je prisutan na području Tivta. Na ovom relativno malom prostoru postoje tri crkve čiji je titular padovanski svetac. Kapela iz 1373. godine, na nekadašnjem imanju Pima-Paskvali, kasnije Ivanovića u Belanima, ujedno je i najstarija crkva posvećena sv. Antunu u Boki kotorskoj. Uz crkvu u Lepetanima iz 1760. godine je i tivatska crkva u Tripovićima, čijim nastanakom sv. Antun Padovanski postaje zaštitnikom tivatske župe.

Duga tradicija štovanja padovanskog sveca i danas je jako živa. Na njegov spomendan 13. lipnja u Tivtu se održava velika svetkovina s procesijom, a slavi se kao zavjetni dan obitelji i imendan mnogih Tivćana. Još se u tivatskim kućama mogu naći slike i porculanske medaljice sa svećevim likom, a u vrtovima *cvijeće sv. Antona*, kako u Tivtu zovu bijele ljiljane, cvijet koji je jedan od njegovih simbola.

Crkva sv. Antuna i ambijentalni zavičajni kompleks u Tripovićima

Gradnja crkve sv. Antuna u Tivtu započela je 1720. godine, a završena je 1734. na dominantnom položaju s kojeg se pruža predivan pogled na Tivatski zaljev. Crkva sv. Antuna je skladna jednobrodna građevina od fino klesanog kamena s apsidom, polukružnom u unutrašnjosti, a pravokutnom izvana. Na glavnom pročelju je trodijelni zvonik na preslicu. Iako crkva vremenski pripada stilskom razdoblju baroka, vanjskim izgledom je skromna pa je jedini ukras u kamenu klesana mala rozeta.

Unatoč skromnome vanjskom izgledu, crkva sv. Antuna Padovanskog doima se raskošnije u svojoj unutrašnjosti, prije svega zbog originalne štuko dekoracije u svodu apsidalnog prostora.

Na glavnom oltaru je pala zaštitnika sv. Antuna u franjevačkom habituu, sa svetačkim simbolom bijelim ljiljanom. Svetac lebdi na oblaku s dvije figure anđela iznad padovanskog svetišta, poznate bazilike, jedne od najposjećenijih ho-

dočasničkih mjesta u svijetu. Okvir u koji je smještena pala je u obliku dviju figura anđela u dubokom reljefu.

Na zidovima su slike većinom domaćih majstora, među kojima je i pala s prikazom Bogorodice kao nebeske kraljice, s malim Isusom, sv. Ivanom Krstiteljom i sv. Josipom iz XVIII. stoljeća. Umjetnički je najvrjednija neoklasicistička pala sa sv. Petrom i Pavlom, s kraja XVIII. stoljeća ili početka XIX. stoljeća, rad talijanskog slikara *Francesca Potenze*. Ovom slikom, kao i ostalim slikama, plemićke obitelji koje su vlasnici ljetnikovaca i imanja na području Tivta donirale su crkvu i prinosile zavjet sv. Antunu.

Crkvi sv. Antuna pripada arhivska građa u kojoj se osim matičnih knjiga krštenih i vjenčanih početka XVII. stoljeća nalaze i mnoge neistražene arhivalije koje svjedoče o prošlosti ovog područja.

Ono što ističe crkvu je graditeljsko okruženje, koje zajedno sa njom predstavlja kompleks ambijentalnih vrijednosti. Prostranim, kamenim platoom ispred crkve, koji čini popločano *tamborje* omeđeno *pidžulima*, ostvaruje se dojam produženoga sakralnog prostora.

Prilikom posljednje rekonstrukcije crkve, s platoa je uklonjena metalna konstrukcija koja je imala funkciju zvonika. Tu su bila postavljena tri zvona napravljena u poznatoj ljevaonici crkvenih zvona Jakova Cukrova u Splitu. Poklonio ih je Tripo Markov Krstović, prije odlaska u Ameriku, kao zavjetni dar zaštitniku sv. Antunu. Na dan posvete 21. prosinca 1922. bila je upriličena velika svečanost, uz blagoslov kotorskog biskupa Pava Butorca i kumstvo Katarine Ilije Fažo.

U neposrednoj blizini crkve su dvije jednokatne kamene kuće. Jedna je prema sjeve-

Crkva sv. Antun i Župna kuća

rozapadu *kaniželom* odvojena od crkve, a prema kazivanju u njoj je za vrijeme Austrije bilo sjedište općine, dok je od utemeljenja 1845. nakratko tu djelovala škola na talijanskom jeziku. Nešto prostranija kuća, jugoistočno od crkve, je župna kuća s malim dvorištem, koja je prema tradiciji sagrađena istodobno kada i crkva sv. Antuna.

Kronologija popravaka crkve sv. Antuna u Tivtu

Župna crkva sv. Antuna tijekom 278 godina postojanja obnavljana je nekoliko puta pa je u određenoj mjeri mijenjala svoj prvobitni izgled. Prvi veliki popravak bio je za vrijeme austrijske vladavine, u posljednjem desetljeću XIX. stoljeća, kada je Boka kotorska teritorijalno i politički bila u sastavu pokrajine Dalmacije.

Već u to vrijeme postojala je institucionalno organizirana služba koja je uz gradnju novih crkava vodila brigu o održavanju i popravcima postojećih sakralnih građevina i drugih spomenika na teritoriju čitave austrougarske carevine, pa tako i u Boki kotorskoj. *Ministarstvo za bogoštovlje i na-*

stavu, sa sjedištem u Beču, bilo je središnja institucija, a svi poslovi vezani uz izgradnju novih crkava i sanaciju postojećih provodili su se preko Dalmatinskog namjesništva u Zadru i kotarskog poglavarstva u Kotoru.

Uredna austrijska administracija ostavila je obilje arhivske građe s osnovnim podacima o popravcima, proširenjima i gradnji sakralnih građevina u Boki kotorskoj. Veliki i naj-složeniji zahvati rađeni su na stolnoj crkvi sv. Tripuna u Kotoru, ali u drugoj polovini XIX. stoljeća i početkom XX. stoljeća impresivni su podaci koje je objelodanio arhitekt i povijesničar umjetnosti Stanko Piplović o graditeljskim intervencijama na crkvama u Kotoru, Perastu, Prčanju, Kostanjici, Krtolima, Bogdašićima.

U posljednjem desetljeću XIX. stoljeća rađene su pripreme za intervencije na sakralnim građevinama i na području Tivta, a zabilježeno je da je 1890. sam car Franjo Josip donirao 50 forinti crkvi u Tivtu. Tri godine kasnije otpočele su pripreme za popravak tivatske župne crkve sv. Antuna. Predviđene radove financirala je većim dijelom Vjerozakonska zaklada, uz priloge župljana i same crkve. Tadašnje

građevinske intervencije sigurno su bile većeg opsega, što se može zaključiti po zahtjevu Općinskog upraviteljstva Tivta da dva mala oltara ostanu na prvobitnim mjestima. Radove odnosno popravke na crkvi izvodio je tivatski poduzetnik Marko Krstović, otac pomenutog donatora zvona.

Popravci su izvođeni i na župnoj kući nakon odobrenja Namjesništva u Zadru, tijekom 1908. godine, a troškovi su iznosili 854 krune.

Sljedeća obnova župne crkve sv. Antuna u Tivtu bila je za vrijeme Kraljevine Jugoslavije. O tome govori svjedočanstvo koje je u obliku zapisa ostavio tadašnji župnik don Gracija Vujović,

pronađeno ispod ploče glavnog oltara, prilikom posljednje sanacije. Rukopisom je ispisan tekst - *Za vrijeme župnika Gracije Vujovića, koji je župnik Tivta već od 1. augusta 1927. Za vrijeme kraljevanja Aleksandra I i biskupa Frana Uccellini, bje župna Crkva potpuno restaurirana i ovaj oltar potpuno povučen za 1m i 10cm. Radnju je prenosa izvršio Rajičević Tripo Krstov iz Tivta.*

Cjelokupna obnova Crkve vrijedi 50.000 (pedeset hiljada) dinara.

Tivat dne 11. avgusta 1931.

Gracija Vujović, upr. župe.

Na listu su dva pečata, na jednom se u sredini vidi figura sv. Antuna i čita *Parokijalni ured - Tivat.*

Potres u 1979. godini nanio je crkvi sv. Antuna velika oštećenja. Na sanaciju se čekalo punih devet godina. Zahvaljujući nastojanjima tadašnjeg župnika Ivana Galića obnova je počela 1996. godine. Građevinske sanacijske radove obavila je ekipa iskusnog majstora Mira Franovića, uz stručni nadzor nadležne institucije Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Kotora, koji je vodila arhitektica Zorica

Čubrović. Izvedena je statička sanacija crkve, zatim radovi na fasadama, a istodobno su rađene i intervencije u: vraćanje u autentični oblik bočnih oltara, restauracija štukature u kaloti oltarne apside. U radionici te institucije u Kotoru obavljani su konzervatorsko-restauratorski zahvati na pali glavnog oltara i slici sv. Petra i Pavla.

Najnoviji prilog župljana sv. Antuna u čuvanju povijesnog i kulturnog naslijeđa

U Tivtu živi najveći broj katoličkih vjernika u kotorskoj biskupiji, koji su desetljećima priželjkivali novu župnu crkvu. Konačno je krajem 90-tih godina službeno započela gradnja, uz biskupov blagoslov i veliku pozornost medija, ali na tome je sve stalo.

Iako nemamo dvojbi oko prioriteta jer održavanje postojećih sakralnih objekata apsolutno smatramo da treba biti ispred podizanja novih, ipak treba žaliti što Tivat nije dobio moderno sakralno zdanje prema projektu poznatog arhitekta Nenada Fabijanića i uz likovne intervencije velikana hrvatskog slikarstva Ive Šebalja.

Odustajanje od gradnje nove crkve bilo je veliko razočaranje za sve vjernike, ali u godinama koje su dolazile sve su više bili odlučni u namjeri da vlastitom snagom „vraćaju u život“ stara kulturna mjesta na kojima su stoljećima okupljali molitvi njihovi preci. I uspjeli su u tome te su najzaslužniji za popravak kapela sv. Mihovila, sv. Ane u Peanima, sv. Šimuna i župne crkve sv. Antuna.

Iz župnog ureda najavljuje namjeru popravka crkvice sv. Srđa u Đurđevu Brdu iz IX. stoljeća, najstarije crkve utivataskoj župi, koja kao spome-

nik iznimne vrijednosti zahtijeva strogo poštovanje propisa za kulturna dobra. Stoga je realniji plan i bliži ostvarenju sanacija kapele sv. Nedjelje na brdu, prema Gornjoj Lastvi.

Ovim prilogom želimo posebno zabilježiti popravak župne kuće sv. Antuna kao još jednu, tek završenu, akciju lokalnih stanovnika, pripadnika male zajednice tivatske župe. Naime, više od tri desetljeća kuća u kojoj je živio župnik (poslije II. svj. rata njezin kat bio jedodijeljen jednoj obitelji) bila je izvan funkcije. Ovaj dio kompleksa devastiran je 1979. u potresu, a što nije uništila čud prirode uništilo je vrijeme pa je tako urušena kuća bila „trn u oku“ svim župljanima-Tivta i ostalim vjernicima. Kao i na dosadašnjim realizacijama, priložima i volonterskim radom župljana te posebnim doprinosom župnika don Milidraga Janjića i gosp. Nikice Škanate spašena je još jedna starina. Građevinske radove izveo je majstor Milan Golub, a stolarske Anton K. Sindik, sve pod nadzorom arh. tehničarke Marije Škanate. Iako još nije dovršeno uređenje interijera, objekt svojim vanjskim izgledom s otkrivenim kamenim fasadama i uređenim malim đardinom stiže crkveni kom-

pleks u cjelini i postaje ukras ovog dijela Tivta.

Ako se razumijevanjem i uz pomoć lokalne uprave u tivatskoj općini uredi prijeko potrebno parkiralište, u blizini crkve sv. Antuna, ostvarit će se uvjeti da ova vrijedna baština postane dostupnija ne samo vjernicima, nego svim građanima i posjetiteljima.

Na kraju, u kontekstu razmišljanja o kulturno-turističkim potencijalima Tivta, nameće se ideja da bi crkveni kompleks sv. Antuna nakon uređenja trebao postati zanimljiv i s turističkog aspekta i to zbog ambijentalnih, arhitektonskih i umjetničkih vrijednosti.

Prostrano predvorje crkve, tamborje, okruženo pidžulima, pruža mogućnost da bude turistički valorizirano kao zaista najljepši tivatski vidikovac, a isto tako idealan ambijent za prikazivanje autentičnog naslijeđa raznim manifestacijama koje bi prikazivale živopisnu nošnju, običaje ovoga kraja, folklor, gastronomiju itd. Nema sumnje da bi osmišljeni program namijenjen turistima u ovome tivatskome zavičajnom prostoru, središtu staroga Tivta, bio svojevrsna atrakcija i pridonio kulturno-turističkoj ponudi grada.

*PRIČA O JOVICI JOVANU MARINOVIĆU, ARHEOLOGU,
ISTRAŽIVAČU, PISCU, POČASNOME MAJORU BOKELJSKE
MORNARICE, VODIČU, KAPU OD KARNEVALA*

Kotorski pokretni monument

Piše:
Slavko Mandić

Priča o Jovanu Jovici Martinoviću nema početak ni kraj. Ona je neđe unutra, utkana u sadržaj svega što se više desetljeća događa na pločniku grada i ispod njega, a s kojim je srastao ovaj kotorski pokretni monument, poeta i slikar vremena negdanjih, pogubljenih opet u neko vrijeme daleko iza nas, ali isto tako ne slučajno ostavljeno upravo Jovici da ga ponovno otkrije i покаže naraštajima koji dolaze.

Nakon potresa 15. travnja 1979. godine, koji je izranjavao i tijelo i duh grada jedinstvene ljepote, navališe pregasoci da svoje znanje i umijeće stave na raspolaganje vidarima oštećenih palata koje su dostojanstveno posrtale pod naletima stihije.

Slojevit stvaralac Jovan Jovica Martinović stopio se upravo sa slojevima grada koji ga je opčinio i postao ono što je mnogima, također od formata, nedosanjan san, kotorski ordinal u punom smislu te riječi.

Dali su se i davali nesebično. Među njima, u prvim redovima primijetan je bio Jovica Martinović s lopatom i krampom u rukama, kroz gradske kalette i pjacete s kačketom na glavi i za volanom dampera kojim se probijao ulicama starog Kotora.

Bilo ga je na svakome mjestu. Teško je bilo i pomisliti da se nešto bez njega može. Radio je kao fizički radnik, kopač na površinskom kopu, rudar, istraživač, pa arheolog koji je po vokaciji prebirajući po iskopinama ispisivao nove stranice zaboravljene i izgubljene u nekim ranijim susretima grada s prirodnim strahotama. Stolujući na čelnim mjestima kotorskih institucija od značaja Jovica je pregalaštvom poticao brži oporavak grada, boreći se svim svojim umnim, a ponekad i fizičkim kapacitetima da se ne učini pogreška koja je znala da mu zapara snažno tanane osjete koje je imao kada je Kotor u pitanju.

Zablistali su tako i njegovi „Sto kotorskih dragulja“ iz kojih ću izdvojiti palate: Grubonja, Lombardić, Grgurina, Drago, Vrakijen, Pima, Buća, Beskuća, Bizanti, Providurova

palata, a mogao bih tako nabrajati do pune stotine.

Jovica je autor mnogobrojnih tekstova, znanstvenih studija, propagandnih prikaza u monografijama Kotora i Boke kotorske, pripovjedač u dokumentarnim programima crnogorske televizije i elektroničkih i tiskanih medija.

Znanstveni skupovi, promocije, književne i poetske večeri, likovne izložbe, muzičke večeri, Jovica i njegova čula kojima će i sam do pjesme kada se najmanje nadate kao iz nekih

Uručenje povelje Merito Navali

Sa promocije

Uručenje povelje o počasnom majoru Bokeljske mornarice

Kapo karnevala

vremena u konobi kod Prorovića u „Skala santi“ kojoj je kumovao i u kojoj smo puno vina popili, ali i iz koje su refreni mnogobrojnih kotorskih pjesama potekli, slike i crteži nastali, pisale se poeme, pravile drame i komedije.

Slojevit stvaralac Jovan Jovica Martinović stopio se upravo s tim slojevima grada koji ga je opčinio i postao ono što je mnogima, također od formata, nedosanjan san, kotorski oridinal u punom smislu te riječi.

O oridinalima, tim divnim i neprolaznim ljudima staroga Kotora koje je opjevao i ispod sjenki Pestingradskih poredao da svjedoče o prošlim vremenima, tek bi se moglo govoriti i te kako.

Ruku pod ruku Milo Tica i Ivo Rajko Kašun, Šjora Mare i Tonina bruštulin, Đorđe Škartoc, Nane dela mode, Petrica Crna i Marica su po brade, Puro, Banjo, Mato Šumplek i Okijo i broja im se ne zna.

Kao poliglot pokazivao je ljepote Kotora i njegov značaj

mnogim državicima, okruženim glavama, delegacijama iz svijeta cijeloga, ostavljajući ih često bez daha u usporedbi s vlastitom povijesti i tradicijom. Nezadovoljan radom turističkih vodiča koji su sa svih strana dolazili i vodili goste po Kotoru, uzeo je stvar u svoje ruke pa tako nastaje Udruženje vodiča koje podučava i od tada priča o Kotoru istinom i sjajom zrači.

Jovica je tu i kada igra kolo Bokeljske mornarice, taj živi suvenir Kotora grada, i kad se raspomami maškarani i karnevalski Kotor koji je kao Kapo godinama predvodio, kad se raspući Bokeljska noć ili kliže barke u Fašinadi peraškoj, cvrči riba na muljanskoj rivi ili se kuvaju mušulje na Prčanju za tradiciju, za stare i nove ure.

Ura je za novo njegovo, reći ću kapitalno djelo, ili kako se kaže modernijim jezikom, po meni životno djelo „Antički natpisi u Crnoj Gori“. Knjiga je nastajala i stasavala čitavih

pedeset i nešto više godina kao rezultat Jovičine ljubavi prema epigrafiji, grani arheologije koja proučava pisma na tvrdim podlogama. Malo pomalo, iz sveska u svezak, istražujući i pišući, kopajući po arhivima i gdje je god stigao, Jovica je prvo napisao diplomski rad „Antički natpisi u Boki kotorskoj“, a 1967. godine obranio magistarski rad „Crnogorsko primorje u antičko doba“.

Matica crnogorska prepoznala je značaj materije koja ima jedinstvenu vrijednost i u dogovoru s autorom izašla je iz tiska knjiga „Antički natpisi u Crnoj Gori“, koja je možda u zadnjem trenutku otrgla od zaborava i čestih devastacija kapital koji nam zbog vlastitog nemara polako, ali sigurno klizi iz ruku.

Jovica Martinović jedan je od rijetkih koji je radni vijek posvetio čuvanju vrijednosti grada na koji je svijet odavno bacio svoje oko u nastojanju da sačuva njegovu autentičnost, upravo kao neprolaznu svjet-sku vrijednost.

TRKA-FRKA

Mic, mic, dođi Belina moja... Moro, dođi i ti... nešto si iscrupan, kao da si cijelu noć činio amore... mic, mic evo, evo papice za moga Vagabunda... o, gle, Kokolina se još proteže... mic, mic... pis, dosta, prekinite vas dvojica... opet se koljete, a jedna vas je mačka okotila... ni braća nisu više što su bila...uf, uf... ma, ja sam vas dobro razmazila, čekaj, čekaj... nećeš ribe Mazo... a, koji bi ti bolji bokun?... uf,uf... baš sam se umorila, idem malo sjest na šufadin, uf, uf!

Piše:
Vlasta Mandić

Ne znam sama kako da počnem. Nikad nisam bila vješta u lapis, a kamoli u foj nešto napisat. Nije ni čudo, od male sam škole. Ovo što vam se intendim špjegat desilo se prošle setemane. Ni ja nisam mogla vjerovat da je istina, a kako ćete mi vi povjerovat, eto vam ga tamo. Ja ću napisat pa kako bude.

Prvo moram učinjet malu škužu, da vidite s kim imate posla. Ja sam vam Bepa, stara Kotoranka. Nisam ona od

grandece, nego ona sempliciće, od mižerije. Puno dece, malo solada, a vazda rabota, rabota. Oli me imao ko guvernat. Mati vazda za mištilom punim robe i svoje i tuđe. Za objed mrvu sardela, zelja i komad kruva. Za marendu feta kruva namazana su malo masti, pa jedan dan, ako ima, pospeš po vrhu mrvicu cukara, a drugi dan mrvicu soli. Tek toliko da nije svaki dan isto. Jadni moj otac, cijeli je život ragatao na Lužu. Utovarivao je i istovarivao barkace od jutra do sutra. Nabaci vreću na glavu i onda počinje kalvarija- tovari kamenje, ba-

čve, pijesak, garbun i što ti ja znam još toga. I pored mižerije nikad nije bilo ružne riječi u našu famelju. Voljeli smo i stimavali svoje roditelje. Govorili smo im Vi. Nije to bilo zbog nekog straha ili, ne daj Bože, odbojnosti, već zbog velikog rešpekta i ljubavi. Čim smo malo okrijali, nije nam trebalo reć, vengo smo sami vidjeli đe treba pripomoć: donesi drva iz montanje, cijepaj, šegaj, pilaj, donesi vodu s Karampane, nahrani kokoške ili, kada voda ljeti poslani, ajde na izvor od Puća, znate tamo na Peluzicu, pa nosi do Kotoru. Uspuť pola prospi, pa opet nazad. Svakoga starijeg bi poslušali za do-njet im kruh, cigare, novine, potrćat do pjace- za bilo što. Nisi mogo reć „nije me volja, nemam kad ili, ne daj Bože, „ ne mogu“. Isti tren bi pomislio da te Bog vidi i da će te kastigat. Ako smo što ružno neko-me fabrikali, na prag od kuće nas je čekala mati i bez riječi pripetala škopacun. Nije bilo rasprave! Rano smo osjetili što znači teško fatigavat i zarađivat novce za živjet. Majku smo štimavali kao sveticu. Svako jutro se dizala u četiri ure, a lijegala duboko u noć. Nego... baš sam išempijala! Što vam ja to govorim, to su tempi pasati. Danas su druga vremena pa vam jedva i iz kuće izlazim. Nikoga više ne poznajem, a ni mene niko više ne konta među žive. Na svu moju sreću imam dobru susjedu šinjoru Ernu. Ona je pošla u Italiju, kod rođaka na godinu dana, a meni je ostavila na čuvanje kuću, vrt i njene mačke. Da samo znate kako sam zavoljela ove beštije. Po cijeli dan razgovaram sa njima i, bogami, sigura sam da me razumiju. Kada me Belina gleda fiso u oči, kao da hoće nešto da mi reće. Na večē, kada se uvučem u koćetu, eto ti ih sve okolo mene, pa zajedno predemo dok nam san ne zaklope oči. A ujutro, usko-

mešaju se, prelaze mi preko glave, perfin, oće da me probude, furbe furbaste. Ogladne i znaju da treba poč u kužinu. Onda nastane trka-frka...

Laura: I to velika frka, šjora Bepa, da se to ne može više trpjet. Te vaše maćetine su mi obalile pitare sa pižula i, zamalo, šjor Krsto nije platio glavom. Sva sreća da je žvelat pa je škapulao. A u đardin! Đe god sam prekopala zemlju za usadit salatu i petrusin učinjele su mi kakarelu. Da znate da ću ih zalit vrelom vodom. Bogami ću se žalit i u Poteštat.

Mare: Imate pravo šjora Laura. Meni ulaze preko kantinele u kužinu i, onomad, su mi pojele sve barbune, koje sam spremila za objed. Jedva sam ih našla na peškariju, perke, cijeli mjesec pada kiša i ribe nema ni za lijeka. Ma kako sam se fotala. Da sam ih ufatila, bogami, više ne bi mijaukale.

Jovo: Šteta što ih niste ufatili šjora Mare jer od njihovog mijaukanja i zavijanja ne mogu ni popodne, ni po noći spavat. Ja ne znam što je ovo?! Prije se znalo kada mačke vode amore. Februar i mart i finili bi Mare bali. Od 70-tih godina prošloga vijeka, od kada su hipici i slična bulumenta počeli seksualnu revoluciju, pokret se proširio i na životinje. Mačke, kao pametne, među prvima su prihvatile pokret i sada, dage Mare! Amorižavaju cijele godine. To je mirakuo, ko će to izdržat. Samo se kote!

Mare: Šjor Jovo, što vam je za Boga? Stalno spominjete moje ime i to u delikatnom znaćenju.

Ja sam usidēlica, ali poštena i bolje vam je mućat.

Jovo: Ma nemojte mi se ofendit. Tako se kaže u narodu, to je uzrečica. Vengo, učinjet ću pritužbu u Poteštat da se po tom pitanju donesu neke odluke, a u vezi suzbijanja životinjskog nemorala.

Laura: Šjor Jovo, Kotor ni do dan danas nije zaboravio vaše amorižavanje. Od portuna do kantuna po kiši i buri. A kada dođe ljeto od Slavije do Milgarskog parka, kod našega pokonjega Banja, svaka je šentada, oli žbun bio vaš. Za svakom dvonogom maćkicom, ste se obrnuli i oblizali brk, berikinu jedan. Vi ste već od tada bili ne samo u Evropsku zajednicu nego i u Svjetsku zajednicu. Koja god nacija se skalala niza skale od vapura, po jedan primjerak je bio vaš, galijote jedan. Vi se nemate što jedit na mačke.

Jovo: Za ime Boga, prekinite šjora Laura. Ja sam sada pali borac i to bez penzije. Recite što pametno u vezi maćaka. Što nam je činjet? Ovo je Kotor jadni ne bili.

Đove: Ja ću zvati macakana da nešto učini. Šjora Bepa, bit će bulikana.

Mare: Treba ih oškopit!

Kate: Evo i mene, sve sam čula. Treba kamen oko vrata i sve surgat u more.

Tonka: Cijelu uru sjedim na balkonćin i slušam vaše škifece. Vi bi da ratujete sa maćorima i maćkicama?! Ko danas ratuje? Samo injoranti i mezomati. Perfin, danas i mačke imaju svoja zakonom zagarantovana prava. Mi smo ekološki region! Idemo li u Evropu ili još bauljamo po pećini, a? Treba udariti ekonomski embargo. To je moderan, elegantan, a usto i kulturan stil za obalit protivnika. Niko ne šporka ruke, ne čini monade sa puškama, topovima, raketama, a protivnik strangušaje malo po malo- na kućarin. Treba udarit po špagu ovoga glupoga naroda i onda mu se kaiš sam priteže. Dunke, mačke i kućki su danas luksuz, a luksuz se oporezuje. Za svaku mačku ili kućka patron neka plati mencovani krizni porez na MIC karticu po 1 euro na mjesec. Isto kao

što nam država oće po 1 euro kalumat na telefone, kompjutere, satove od elektrike itd. Euro tamo, euro onamo, salizat će sve crne rupe. Šoma dela šoma brzo će odebljat državni takulin.

Laura: Kako ste se potkovali, kao da svaki dan objedujete sa Politikom.

Tonka: Gledajte šedute od parlamenta, čitajte đornale i za pola godine ćete se inđenjat u politiku. To vam je isto kao svaki zanat.

Kate: Ništa od toga! Kod nas se odluke sporo donose i još sporije sprovode. Malo kotorskih amanmdana izađe na govornicu parlamenta. Ovi naši gore samo figuraju. Ja ću kupit otrova za miševе, pa neka idu zajedno!

Bepa: Jao, jao meni jadnoj. Dati nećete to učinjet. Gori ste od terorista, mafijaša, kama-taša. Baš ste figure šporke! Mazo, Kokolina, Vagabundo, Moro, Belina mili moji, bješte u zaklone, škapulajte glavu. Uh, došla mi je deboleca, nije mi dobro, oh, oh, sventrat ću ooooooooooooo... Tras!

Laura. Brzo zovite hitnu pomoć. Šjora Bepa je pala u afan, upomoć! Pomognite mi da je podignemo ala da, isajte je!

Vagabundo: Čujte i počujte narode od mačaka! Odmah se rastrčite po pjacama, kaletama, krovovima, đardinima kotorskim i pozovite delegate na sastanak u lomine špiljarske. Unajmite golubove pismonoše od kapetana Šave de Tabačina, da prelete i obavijeste delegate Dobrote, Škaljara, Mula, Prčanja, Perasta i Oravca.

Moro: U kasu nema para kako ćemo platiti golubove.

Vagabundo: Dat će Šava na veresiju.

Belina: Mazo, jesi li čula što se sprema? Sve će nas potamanit.

Maza: Nije mene strah! Kada moj Vagabundo uzme stvar u svoje ruke, ja mirno spavam.

Vagabundo: Dosta mačkice. Svi delegati su stigli i možemo početi sastanak. Da se prebrojimo: Škaljarski delegati prisutni, Peraški delegati prisutni, Dobrotski delegati – niko se ne javlja?

Moro: Javili su da neće doći na sastanak. Oni žive u gospodskoj, kapetanskoj Dobroti i potomci su sijamskih, japanskih i malteških mačaka dovedenih jedrenjacima, sa pedigreeom. Žive u raskošnim palatama u blagostanju i miru. Neće da se miješaju sa mačkama sa pločnika, iz kuneta, portuna i drugih buža. Kažu da su oni već u Evropu, i da svi imaju šegačku vizu.

Vagabundo: Imamo kvorum i bez njih, dakle možemo početi sa radom. Draga braćo, danas smo prisustvovali nemilom događaju. Pojedini ljudi imaju zločinačke nagone i spremni su se organizovati da nas potamane. Nama je mnogo teže nego miševima. Miševi žive u podmorju Kotora i imaju dobru spizu. Mi smo stanovnici Kotora od pamtivjeka, naši su portuni, pjace, kantuni. Svaki dan se moramo dovijati kako da se prehranimo, đe da prenoćimo, đe da se okučimo i omacimo. Ima i onih koji su se snašli, uvalili se u novobogaške familje i ne fali im ni prepeličjeg mlijeka. Većina od nas su beskućnici. A kao takve lako nas gaze i krše naša mačija prava.

Ua, teroristi... nećemo se lako predat... borit ćemo se za naša prava, tako nam naših brka... bit će frke... živio govornik....

Vagabundo: Kalmajte, nema ništa na forcu. Pamet u glavu. Ovi momenat na Tivatski aerodrom sletio je avion kompanije UNITED CAT COMPANY. Na naš poziv dolaze mačiji kon-

gresmeni koje smo lobirali za našu stvar, a s njima dolaze i predstavnici evropske mačije asocijacije iz Strazgura. Samo što nisu arivali. Evo ih, evo ih, pljesak... O, hi mister president Dings, welcome in our town Kotor.

Poštovane ekسلencije i ostala gospodo, obraćamo vam se kao predstavnicima vlada velikih demokratskih zemalja u čijem fundamentu leži sloboda govora, štampe i gdje se poštuju prava ljudi i svih vrsta životinja, gdje i mi, mačke spadamo.

Dings: Ja i moja kolega došla da vama otvorila oči, da vas ja naučila kako se borila za svoja prava, kako se zivi u sloga, nema frke. Vi ste jedan krasan zemlja, toliko difna priroda, more plava, planina bijela, zelena, sifa. Dobra prsuta, sira, slanina, mlijac, mlijac! O my Gad, beautiful. I love you. Da mi vas zastitila vi morala mnogo toga naučila. Morala promjeniti vasa život: kako jede, kako spava, kako mijauće, kako prede, kako lovi misa, kako kekса. Sve mora da bude fino, meko, kulturno i onda vas voljeti svi, pa i mi. Neće vas ljudi onda fikati, neće kupiti otrov, zvati mackano, neće polit vruca voda. Sve biti jedna felika ljubav, velika država, velika planet.....

Ni, nu, ni, nu... pomaknite se, evo stiže hitna. Ispljuskajte je malo vodom... plujs, pljus...

Bepa: Ah, ah, jesam li još živa? Jesam li mrtva?

Doktor: Živi ste šjora Bepa. Bili ste malo duže u afan.

Bepa: Učinjelo mi se da mi je duša izašla iz tijela i da sam vas odozgo gledala. Vidjela sam čudesa, kako mačke čine konferenciju i govore po naški, uh, uh!

Laura: Sve je moguće! Ajte po malo povest ću vas doma.

Bepa: Ma, baš Vam fala šinjora Laura, kako ste đentili! Glava mi je nešto mutna.

ČESTO SAM TRAŽIO INSPIRACIJU U BOKI. TO DOKAZUJU MNOGA MOJA DJELA, GDJE ME MORE, BRDA, POVIJEST MJESTA I LJUDI PRIJE I DANAS INSPIRIRAJU

Bokelji u Hrvatskoj

Nastavljajući predstavljanja istaknutih Bokelja u Hrvatskoj, u ovom broju donosimo razgovor s profesorom Željkom Brkanovićem, pijanistom, skladateljem, umjetnikom, zaljubljenikom u Boku kotorsku i njenu bogatu tradiciju. Razgovor s prof. Brkanovićem, o muzici, umjetnosti, životu i vječitoy inspiraciji vodio je Jozo Gjurović.

Uprofinjenoj atmosferi baroka i uljanih platna s patinom prošlosti, u pravom „da camera“ prostoru Muzeja Mimare, odzvanjala je prošle srijede glazba dvaju suvremenika koji su obilježili svoj skladateljski opus u povodu 75. godine života. Novi zvuci u starome okviru! Netko je rekao da suvremenu glazbu ne slušaju suvremenici, nego tek njihovi nasljednici, ali to se ovom prilikom nikako nije moglo reći jer je puna dvorana glazbenih sladokusaca i umjetničkih poznavatelja s oduševljenjem pozdravila ovu efektanu autorsku „soiree musical“.

Prof. Brkanoviću, program večeri bio je svojevrsan kratki presjek Vašeg stvaralaštva. Već ste na početku simbolički iskazali svoja glazbena traženja u naslovima klavirskih preludija od „Dodekafonskog“ do „Uskog preludija (koji) hoće biti široki“. Do koje ste širine došli, je li ona zaokružena ili Vam istraživački duh i dalje ne da mira?

Stvaralački duh nikad nema mira. Sasvim sigurno nastojim zadržati neke elemente tradicionalne forme, ali pokušavam unijeti i nešto novo. U ovoj kompoziciji istraživao sam neke elemente klavirske tehnike koje sam želio opisno dočarati nastojeći da forma u potpunosti prati glazbeni tok. Efekt postizem izmjenjujući grupacije crnih i bijelih tipki s time da su ruke istodobno po-

stavljene u pozicijama crnih nasuprot bijelih i obratno. Dakle, u svakoj kompoziciji želim pronaći neki bitni element koji ću na svojstven način obraditi.

Kada ste otkrili „muzičku žicu“ u sebi i opredijelili se za glazbu kao životni poziv. Je li to bilo očevo usmjerenje ili zov gena bokeljskih Brkanovića?

Sigurno su posrijedi genetski naslijeđene osobine, kao možda i „geni“ kraja u kojem je i malo mjesto kao što su Škaljari imalo veliki tamburaški orkestar. Ali moj otac uvelike je utjecao na odabir moga zvanja. Još u ranom djetinjstvu bio sam izložen neprekidnom zvuku tonova slušajući glazbu u kući, prilikom očeva komponiranja za klavirom, ili na koncertima na koje su me roditelji često vodili. Klavir je

Spomen ploča na obiteljskoj kući

bila neprekidna opsesija moga oca. On je inzistirao na mom učenju klavira kao glavne okosnice svih mojih glazbenih usmjerenja u budućnosti. Smatrao je da je dobro znanje klavira važno za sve glazbene pravce kojim bih se mogao baviti u budućnosti. Nije pogriješio.

Počeli ste studij klavira kod legendarnoga zagrebačkog pedagoga prof. Svetislava Stančića i diplomirali s odličnim uspjehom 1962. godine. Kako to da se niste priključili plejadi njegovih uspješnih solista, nego ste 1976. godine upisali studij kompozicije i diplomirali 1980. godine? Stvaralački impuls bio je očito jači. Ali nije bilo jednostavno izboriti se za vlastiti identitet na polju na kojemu je ime Brkanović već imalo etabliranu reputaciju? Ipak, stekli ste svoje prepoznatljivo ime. Uspjeh i visoka priznanja

brzo su Vam stigli. Nagrada „Josip Slavenski“ za Koncert za glasovir i orkestar 1982., diskografska nagrada Porin za najbolju skladbu 1999., „Vladimir Nazor“ za postignuća u glazbenoj umjetnosti 2002. i odlikovanje Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za zasluge u kulturi 1999. godine najbolji su dokaz uspješnosti i vrijednosti! Iskazali ste se i na drugim poljima glazbenog djelovanja. U čemu mislite da je ključ Vašeg uspjeha?

Klavir je postao glavni predmet mojih ranih razmišljanja i za vrijeme studija imao sam zapaženih nastupa, ali moj interes postajao je sve kompleksniji. Klavir sam čuo kao orkestar. To je moj prof. Stančić prepoznao i nije inzistirao da se posvetim solističkoj karijeri. Počeo sam raditi ono što me zanimalo; korepetirao sam u operi, dirigirao sam zborovima, vodio razne ansamble,

dirigirao u operi i sa simfonijskim orkestrom. To me u svakom pogledu više ispunjavalo. Komponirati sam počeo puno kasnije, negdje polovinom sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Naprosto sam smatrao da je dovoljan jedan kompozitor u kući Brkanovića. Sve se dogodilo sasvim slučajno kad sam, za potrebe radija, trebao napisati popratnu glazbu za neke radiodrame, pošto sam u to vrijeme radio u umjetničkom programu Radio Zagreba. Taj posao postao je sve učestaliji i tek tada sam se odlučio napisati samostalno glazbeno djelo. Bio je to moj prvi gudački kvartet. Sjećam se reakcije moga oca, koji je vidjevši partituru rekao da bi se ispod nje on rado potpisao. To mi je posebno dalo samopouzdanje i počeo sam intenzivnije komponirati uz ostale moje djelatnosti. Tako se moj rad svodio na više glazbenih područja, ali najvažnije nagrade dobivao sam za ostvarena djela.

Tajna uspjeha je intenzivan rad, a ako se to spoji s nekim drugim karakteristikama poput talenta, onda je uspjeh neizbježan.

Umjetničku atmosferu, a sigurno i potporu, imali ste i u kući s obzirom na to da je Vaš sin Vedran diplomirao violinu, supruga je profesorica klavira, a i kćerka je otišla u umjetničke vode?

Svakako je kućni ambijent sa svojim pozitivitetom i međusobnim razumijevanjem u profesionalnom pogledu svima od pomoći. Vedran je imao solističke koncerte i u Kotoru, kćerka se posvetila filmskoj režiji u Njemačkoj, a supruga je upravo otvorila Privatnu glazbenu školu „Brkanović“ s pravom javnosti u Zagrebu.

Braća Željko i Miro pred obnovljenom obiteljskom kućom

Do 2008. godine bili ste četiri godine predsjednik Hrvatskog društva skladatelja. Čime ste se tada Vi bavili i prof. Ivo Josipović koji je tada bio tajnik tog društva, a sada je predsjednik Republike?

Hrvatsko društvo skladatelja, s prvim predsjednikom Ivom Tijardovićem, od 1946. godine do danas razvilo je niz aktivnosti - organizacijske, izdavačke, diskografske. Kao predsjednik društva trudio sam se što više omogućiti izvedbe domaćih kompozitora. Zahvaljujući raznim asocijacijama te međunarodnim skupovima Hrvatsko društvo skladatelja omogućilo je izvođenje naših djela diljem svijeta, koje su izvodili i naši i strani umjetnici.

U tom razdoblju svakako je značajno i rješavanje prava intelektualnog vlasništva, koje je pokrenuo kolega Josipović, današnji predsjednik države.

Glazbu netko stvara i netko je izvodi, a njezino konzumiranje postala je tržišna kategorija, kao što je to uglavnom u svim zapadnoeuropskim zemljama. Uže predsjedništvo i svi članovi društva to su aklamacijom prihvatili.

Od 1983. godine imate i značajnu pedagošku aktivnost na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Godine 1995. postali ste redoviti profesor kompozicije i teoretskih predmeta, a od 2000. godine ste redoviti profesor u trajnom zvanju i u tom svojstvu još ste aktivni i nakon umirovljenja 2007. godine. U jednom razdoblju bili ste angažirani i u Crnoj Gori? Kojom prilikom je to bilo i kakva su Vam sjećanja na taj angažman?

Prilikom utemeljenja Muzičke akademije u Titogradu bio sam pozvan da predajem teoretske predmete kao gostujući

profesor. Tada je nova Muzička akademija bila osnovana u prvom redu radi doškolovanja nastavnčkog kadra, koji su predavali u školama u Crnoj Gori. Kasnije se akademija proširila i na redovite studente, koji u većini slučajeva nisu trebali odlaziti u druge republičke centre. Kako su se potrebe studija proširile i na kompoziciju kao glavni predmet, bio sam angažiran za predavanje kompozicije te su u mojoj klasi mnogi diplomirali, od kojih su neki danas poznati glazbenici, kao Senad Gačević u Podgorici i Liljana Jovanović u Americi. Volio sam ta putovanja zrakoplovom preko Sarajeva i povratak autobusom preko lovčenskih serpentina do Škaljara, gdje me čekala tetkina topla janjeća juha i domaće čakule.

Vaša profesionalna povezanost s Crnom Gorom obnovila se u povijesnom trenutku ponovnog osnivanja samostalne crnogorske države, u izboru nacionalne himne. U kojem svojstvu ste bili angažirani?

Bila mi je čast što me pozvalo Ministarstvo kulture Crne Gore da sudjelujem u prosudbenom vijeću s još nekim glazbenim stručnjacima iz zemalja bivše Jugoslavije. Pregledan je cijeli natječajni materijal i izabrana današnja himna, koja se prema odluci izvodi u dvije verzije, zvorskoj i orkestralnoj.

Rođeni ste u Zagrebu 20. prosinca 1937. godine, na pola puta između mamina Beča i tatine Boke kotorske. Koliko je to utjecalo na Vas i na Vaše djetinjstvo? Koliko ste imali prilike doživjeti Boku, Škaljare i upoznati obiteljsko okruženje?

Činjenica je da sam se rodio na pola puta između Beča

Željko u krilu obitelji Brkanović

Praizvedba koncerta za violinu, violončelo i orkestar u Lisinskom 31.3. 2000.

Ivan Brkanović s kontrabasom u Tamburaškom društvu Tomislav

i Škaljara. Majčina familija bila je visoko rangirana u tadašnjoj Austrougarskoj monarhiji dok su očevi roditelji bili zemljoradnici. Taj jaz bio je nepremostiv, pogotovo kad smo se 1939. godine, nakon Hitlerove aneksije Austrije, iz Beča doselili direktno u Škaljare. Tamo smo jedno vrijeme živjeli moja majka Elizabeta-Lili, baba Anđe i dede Mato i ja, dok je otac kao stipendist bio u Parizu na studijskom boravku. To rano razdoblje moga boravka u Boki ne pamtim puno, osim nekih detalja, te dobrotu i toplinu očevih roditelja. Međutim, pravi doživljaj Boke uslijedio je kasnije kad smo svake godine moj mlađi brat i ja tamo provodili ljetne praznike. U početku smo boravili na Prčanju kod očeve sestre Jozice, udane Kondanari, jer je naša kuća bila zauzeta. Kasnije, kad su se njezini stari iselili, dolazili smo u Škaljare. Nastavili smo dolaziti poslije i sa svojim familijama, sve do potresa. Potres je kuću sasvim devastirao i više nije bilo moguće tamo ljetovati.

Rodna kuća Vašeg oca Ivana Brkanovića temeljito je obnovljena i njemu u čast postavljena je spomen-ploča, uz veliki angažman Vašeg brata Miroslava, liječnika, psihijatra, koji s obitelji živi i radi daleko u Njemačkoj. Ljubav prelazi sve daljine, a i Vaše bratske veze su čvrste. Hoće li se obnoviti i život u starome roditeljskom domu?

Mislim da se na neki način i život obnovio. U kuću nastojimo dolaziti kad god je to moguće. Brat i ja smo umirovljenici, ali još uvijek u intenzivnome radnom odnosu. Tako dolazimo kad smo slobodni, bez obzira na godišnje doba. Brat je ipak češći gost. Kako živi daleko na sjeveru

Njemačke, oslanja se uglavnom na prijevoz zrakoplovom. Jedva čeka da iskoristi kakav slobodan trenutak i da uživa u tome zemaljskom raju. Ja sam češće u mojoj vikendici u blizini Crikvenice jer mi je ona puno bliže.

Koliko Vaši bokeljski korijeni uspijevaju biti prisutni u Vašoj intimi i u Vašem stvaralaštvu u mnogim obvezama koje imate? Napisali ste „Bokeljski scherzo“ za dječji zbor i glasovir, čija je prai-zvedba bila u Kotoru 1986. pod ravnanjem Nikše Čučića i „Zahvalnicu sv. Leopolda“ za muški zbor. Boka nije samo inspiracija slikarima i pjesnicima, u njoj odjekuju i zvuci valova, udari bure i tramontane, jeke planinskih masiva, odjeci davnina i pomorskih drama. Stvaralački impuls nikad ne zamire, pa se možda nađu još neki bokeljski motivi, neki bokeljski ekvinocij? Pitanje je ovo koje zvuči i kao poticajna provokacija.

Sigurno je da sam često tražio inspiraciju u Boki. To dokazuju i nabrojana djela, ali i druga, gdje me more, brda, povijest mjesta i ljudi prije i danas inspiriraju. Prije tridesetak godina obradio sam i izveo Misu br. 2 Jeronima Fioreslija, kotorskog kompozitora koji je živio, skladao i bavio se pedagoškim radom prije punih dvjesto pedeset godina. To djelo pisano je za soliste muškog zbora i orkestar. Djelo je dokaz muzičke kulture koja je odavno postojala na tim prostorima. Kako je riječ o svečanoj misi s tako velikim aparatom, pretpostavlja se da se izvodila pred katedralom na dan sv. Tripuna. To dokazuju potpisi muzičara na svojim dionicama s datumom i mjestom izvedbe. Svakako, Boka je inspiracija u svakom smislu.

Hrvatsko društvo skladatelja kod predsjednika Stjepana Mesića

I još jedno provokativno pitanje. Kotor i Boka imaju bogatu kulturnu povijest, glazbeni život uvijek je bio živ i širok, a uspješni ljetni muzički programi okupljaju svake godine značajne umjetnike i mnogobrojnu publiku. To je prilika da se vrijedna i zanimljiva umjetnička djela Ivana i Željka Brkanovića, poznata i izvan Hrvatske, prezentiraju i u svom zavičaju, jer glazba ne poznaje granice. Imate li kakvih planova u tom smislu?

Planovi svakako postoje. Jedan dio njih je i uspješno ostvaren. Tako je 27. prosinca 2011., za 105. godišnjicu rođenja moga oca, izveden cjelovečernji koncert u organizaciji Muzičke škole u Kotoru, isključivo s djelima Ivana Brkanovića. U sklopu Međunarodnoga muzičkog festivala 4. i 5. travnja 2011. izvedena su moja djela u Kotoru i Podgorici. U planu su još i izvedbe Concertina za gudače Ivana Brkanovića, kao i moj gudački kvartet. Nadam se da će se i ti projekti uspješno realizirati.

Vidim da ste u izvršnoj fizičkoj kondiciji i još u punoj stvaralačkoj snazi. Imali ste i prai-zvedbu Klavirskog kvinteta, 25. rujna 2010., kao jedini pozvani stranac na međunarodnom festivalu „Westfalen Classics“ u Njemačkoj. Ni po čemu se ne vidi da ste otišli u mirovinu.

Intelektualci, znanstvenici i umjetnici umirovljenjem ne prestaju ni misliti ni stvarati. To je možda i najzrelije doba, kad su ispunjeni znanjem i iskustvom, i šteta je za društvo da to ne koristi, pogotovo u nekim traženim profesijama. Jer, dobro je rečeno da „na mladima svijet ostaje, a na starima on opstaje“. Kompozitori odlaze u mirovinu tek kad im nestane inspiracija.

Zahvaljujem Vam na zanimljivom razgovoru i vidim da ćemo imati još razloga za nastavak uspješne priče o istaknutim bokeljskim glazbenim bardovima, ocu i sinu Brkanovićima.

KRONIKA GRADA KOTORA

Priredio:
Jovan J. Martinović

1230.g.

15. jula, u Raškoj:

Kralj **Radoslav** sa suvladarima **Vladislavom** i **Urošem** potvrđuje Kotoranima stare povlastice koje im je 15. avgusta 1215.g. dao kralj **Dorđe**, sin Vukanov. Pominju se lokaliteti **Prevlaka**, na kojoj je obnovljena crkva **sv. Mihovila, Pasiglav** i **Luštica** do granica **Grblja**. Ispravu na italijanskom pisao **Silvestar** u **Raškoj**, a predata kotorskim poslanicima, plemićima **Mauru** i **Medošu**.

1233.g.

Nakon svrgavanja brata **Radoslava**, na presto Srbije došao mlađi sin Stefana Prvo-vjenčanog, **Vladislav** (1233-1243). Od tasta, bugarskog cara **Ivana Asena**, preuzeo tijelo **sv. Save** i prenio u manastir **Mileševu**. Svrgnut sa prestola 1243.g.

1239.g.

mjeseca juna, XII indikta, u Kotoru:

Nepotpuno zaglavlje listine sa pomenom kralja **Vladislava** i biskupa **Blaža**.

1242.g.

Kotor stradao od najezde **Tatara**.

1243.g.

Kralja **Vladislava** zbacio najmlađi brat **Uroš I** (1243-1276). Bio je oženjen **Jelenom Kurtnejskom** (zvanom **Anžuj-ska**) koja je gradila po Primorju franjevačke samostane u:

Kotoru, Baru, Ulcinju i na **Bojani** kod Skadra. Jelenina sestra **Marija** je neko vrijeme gospodarila **Ulcinjem**.

1246.g.

2. septembra, indikta IV, u Kotoru:

U vrijeme kralja **Uroša I** narod kotorski donosi odluku o kazni od 10 perpera za onoga ko bi batinao **Slovena** iz **Grblja** (prvi pomen) ili **Arbanasa** ili **Budvanina** ili one pod upravom **Sv. Mihaila**. Ispravu pisao đakon **Miha Giga**, opštinski notar.

1247.g.

19. septembra, indikta V, u Kotoru:

Za vrijeme pape **Inocentija IV** (1243-1254) i kralja **Uroša I**, biskup **Deodat** sa opatom **Georgijem** posvećuje crkvu cenobija **Sv. Georgija**. Ispravu pisao đakon **Miha Giga**, opštinski notar.

1249.g.

Biskup Kotora **Donat Centiberij** (1249-1254).

1250.g.

10. jula, u Raškoj:

Srpski kralj **Radoslav** (oko 1227-1233) sa suvladarima i braćom **Vladislavom** i **Urošem** navodno potvrđuje kotorskim poslanicima **Mauru** i **Medošu** ranije darovnice srpskih vladara, a ispravu pisao pisar **Silvestar** u **Raškoj** (latinska verzija isprave iz 1230.g. ?).

1254.g.

Natpis na sarkofagu biskupa **Deodata**, sada uzidan u vanjski zid stepeništa Relikvijara:

**PRESVL OBIT CATHARI
PATRICIVS DEODATVS
INSGNIS MORIBVS ET DO-
GMATE NOBILITATVS
CORPVS HABET TVMVLVS
QVOD NOVIMVS IN CINERE
SPIRITVA ASTRA PETIT
QVEM SPES EST GLORIFI-
CARI**

A.D. M.CC.L.III

1255.g.

12. juna, XIII indikta, u Kotoru:

Kaptol crkve **sv. Tripuna** donosi odluku da će se strogo pridržavati odredaba o **celibatu** pod prijetnjom ekskomunikacije.

1257.g.

26. decembra, XV indikta, u Kotoru:

Knez Kotora **Desen**, po nalogu kralja **Uroša** (I), sa sudijama i vijećnicima a po volji cijelog naroda, upućuje **Baziliju Dabraču** i **Ivana Gigu** da sklope ugovor o prijateljstvu između Kotora i Dubrovnika. Ispravu pisao đakon **Miha Giga**, zakleti notar.

1261.g.

13. februara, IV indikta, u Kotoru:

Kaptol crkve **sv. Tripuna** po volji čitavog naroda opštine moli biskupa **Marka** da izvrši posvetu crkve **sv. Kuzme** i **Da-**

SREDNJI VIJEK

mjana i sv. Elizabete. Obred se vrši u vrijeme pape **Aleksandra (IV)**, kralja **Uroša (I)** i kneza Kotora **Budislava**, a prisustvuje mu **Grobina**, biskup **Ulcinja**. Ispravu pisao đakon **Miha Giga**, opštinski notar.

1263.g.

U vrijeme pape **Urbana IV**, kralja **Uroša I** i biskupa **Marka** sagrađena prvobitna crkva **sv. Pavla**, čija su prednja i zadnja fasada bez apside bile u **XVI** v. uklopljene u zidove nove veće crkve samostana dominikanki, u kome je bila redovnica Blažena Ozana.

Natpis na crkvi sv. Pavla:

† **ANNO TRIGENO BIS TER-
NO MILLE DVCENO**

QVI FVIT VRBANVS VICE
QVARTVS PAPA ROMANVS
OROSIO DANTE DOMINO
REGNVN MODERANTE

ECCLESIAE XPI CVM MAR-
CVS PRAEFVIT ISTI

VIR GENERIS CLARI
PAVLVS COGNOMINE BARI

NOBILIBVS DATA CVM CO-
NIVGE DOBRE VOCATA

ISTVD FVNDavit TEMPLVM
GENTISQVE DICAVIT

DOCTORI SAVLO MVTATO
NOMINE PAVLO

PRO QVIBVS EXORES QVI-
SQVIS VENIS HVC ET ADO-
RES

QVOD COELOS OPERE TALI
MEREANTUR HABERE

1266.g.

**8. aprila, IX indikta, u
Kotoru:**

Biskup **Marko** obavještava opštinu da je **Pavle**, sin **Boske**, sa ženom Dobrom, kao zakoniti patron darovao crkvu **sv. Pavla** zajedno sa kućom redu propovjednika i to **Mihaelu**, prioru frataru iz Dubrovnika i Kotora te fratriba **Florijanu**, **Tripunu** i **Marku**, kao i generalnom učitelju reda **Mihaelu**. Ispravu u prisustvu zakletog sudije **Bazilija Dragonovog** i svjedoka **Marka Lovrovog** **Bazilio** i **Bartola**, sina **Boske**, pisao đakon **Miha Giga**, notar.

*POKUŠAJ RAZVITKA SVILARSTVA
NA PRČANJU U DRUGOJ POLOVICI XIX. STOLJEĆA*

Svilarstvo na Prčanju

Svilena buba uzgajala se osim na Prčanju i u Grblju, Dobroti, Bijeloj, Budvi, a u manjim količinama i po ostalim mjestima Boke kotorske.

Bivša kuća Eduarda Sbutege.

Piše:
Marija Saulačić

Prčanj u doba razvitka svilarstva

Prčanj je jedno od prvih mjesta u Boki kotorskoj u kome se u drugoj polovici XIX. stoljeća počelo opsežnije razvijati svilarstvo. Mještani Boke bavili su se svilarstvom još za vladavine Venecije, a od početka XIX. st. u cijeloj Boki bilo je puno predionica svile. Prčanj je staro pomorsko središte, a uz Dobrotu i Perast, u doba jedrenjaka bio je važno trgovačko središte. Tijekom stoljeća imao je mnogobrojnu flotu jedrenjaka, a potkraj XVIII. st. imao je čak 30 trgovačkih brodova duge plovidbe, kao i Petkovićevu pomorsku školu.

Na početku XIX. st. Prčanj i Dobrota bili su glavni konkurenti u pomorstvu i trgovini. Svojim bogatstvom i poduzetnošću prednjačile su obitelji Verona, Florio, Sbutega, Milin, Lazzari i Luković. U doba kada se počelo razvijati svilarstvo, odnosno uzgajati svilena buba, Prčanj je imao 1.600 stanovnika, koji su se uglavnom bavili zemljoradnjom, uz pomorstvo, i u to vrijeme su zasađena mnoga stabla maslina, murve i dr. Najveći razvitak u svojoj bogatoj povijesti doživljava zajedno s Dobrotom i Stolivom u doba austrijskog carstva. Od toga golemog kapitala gradili su se novi brodovi, palače, kao i crkve. Godine 1860., kada se počelo razvijati svilarstvo na Prčanju, nastavljena je izgradnja nove župne crkve, Bogorodičin hram, a tada je osnovan i Odbor za gradnju novoga hrama. U to doba mjesto je ekonomski ojačalo obnovom trgovačke mornarice. Nekoliko karakterističnih palača obitelji Lukovića, Beskuća, Antuna Verone, Lo-

vrijenca Sbutega, kao i crkve poput stare župske crkve sv. Marije, crkve sv. Nikole s franjevačkim samostanom i drugih manjih crkvice čine mjesto znamenitim i značajnim.

Osnivanje predionice

Prvu predionicu svile osnovali su na Prčanju Eduard Sbutega i braća Milin 1860. godine, a postojala je do 1900. godine. Oni su bili zajedno s obitelji Milin među najimućnijim i najuglednijim trgovcima toga doba u Dalmaciji. Od 1704. Prčanj ima status općine, a u razdoblju oko 1860. Eduard Sbutega bio je predsjednik prčanjske općine. On je puno putovao, vidio je da je to posao koji bi mogao ostvariti velike prihode pa je došao na ideju da uzgaja svilenu bubu jer su klimatski uvjeti bili dobri za rast murvi pa s obzirom na to nije bilo prepreka za realizaciju te zamisli. Hrana za svilenu bubu bilo je lišće murve. Stoga je na Prčanju 1875. bilo zasađeno više od 1.000 stabala murve. Zasađeno je murava po unutarnjem bazenu, odnosno cijelom Prčanju,

Dobroti i Stolivu. Murve su nekada postojale i na kotorskoj rivi, kao i na kotorskom pazaru, o čemu svjedoče stare fotografije. Vjerojatno su te murve posječene 1924. prigodom izgradnje kotorske tržnice.

Svilena buba uzgajala se osim na Prčanju i u Grblju, Dobroti, Bijeloj, Budvi, a u manjim količinama i po ostalim mjestima Boke kotorske. Želja za privrednim napretkom pridonijela je da se 1875. na Prčanju osnuje veliko poljoprivredno društvo, s ciljem poboljšanja mjesne poljoprivrede i boljeg razvitka obrtništva. Tako je 1876. postojao vrt u kome je posađeno više stotina loze, kao i voćaka i 1.000 stabala murava.

Predionica svile bila je smještena u prizemnoj kamenoj zgradi na početku mjesta, a u blizini ulice Lukovići kraj svjetionika. Veliki potok Prčanja dijelio je zgradu predionice svile od obiteljske kuće Eduarda Sbutega. On je uložio svoj kapital za uzgoj svilene bube, a sjeme je donosio iz Italije. Sezona rada u predionici trajala je četiri mjeseca, i to od lipnja do kraja rujna. Stručna

Stabla murve na Trgu od oružja

radna snaga bile su žene, i to iz Italije jer su znale tehnologiju izrade svilenih niti, a radile su kao sezonske radnice. Bilo je zaposleno 50 muških i ženskih radnika. Stanovali su u potkrovlju tvornice. Naše žene mještanke nisu radile u predionici svile, već je samo pomoćna radna snaga bila iz Boke. Unutrašnjost predionice bila je ispunjena daskama u razini ljudskih očiju, a na njima su se nalazile svilene bube i lišće murve. Ovdje na Prčanju uzgajala se jedna specijalna svilena buba iz koje se dobivala svila jake žute boje. Proizvedene svilene niti izvozile su se kao poluproizvod u Italiju i tamo su se prerađivale u svilu navedene boje. Vlasnik predionice Eduard Sbutega trudio se da osigura dolazak sjemena iz Italije tako da se proces proizvodnje svilenih niti obavlja u kontinuitetu, bez ikakvih prekida. Čak se događalo kad bi u Italiji harala neka bolest svilenih bube da su Talijani dolazili na Prčanj kupiti sjeme kako bi obnovili svoju svilarску industriju. Italija je bila središte industrije europskog svilarstva i godišnje je proizvodila oko 75 tona svile.

Osim Eduarda Sbutega uzgojem svilenih bube bavio se i Ivo Milin i braća. Svoj rad započeo je oko 1860. uzgajajući svilenu bubu i izvozeći je u Italiju. Ivo Milin bio je trgovac sirom, mesom, kožom i sve je to prodavao u Veneciji. Godišnja dobit od svile bila je od 7.000 do 8.000 zlatnih franaka. Naslijedili su ga sinovi Tripo i Lazar, koji zbog ekonomskih prilika nisu mogli nastaviti djelatnost svoga oca. Eduard Sbutega i braća Milin nabavljali su čahure svilenih bube i iz Crne Gore, i to iz mjesta koja su bila imuna na bolesti svilenih bube.

Prerada svile prestala je s radom oko 1900. godine zbog jake konkurencije iz Kine i Japana.

Kratak povijesni prikaz razvitka svilarstva

Prema kineskoj tradiciji umijeće prerađivanja svile seže u doba carice Si-Ling-Ši, žene cara Huang-Ti, 2697. pr. Krista, koja je prva naučila uzgajati svilenu bubu i raspredati njezine čahure. Svilarstvo umijeće bilo je oko 2000. godina skriveno u zemlji svoga podrijetla i štićeno je najstrožim zakonima koji su predviđali smrtnu kaznu onome tko bi strancima prokrijumčario svilčeva jajašca, sjeme murve ili vještinu predenja. Prema ranim indijskim dokumentima kineska svila i svileni proizvodi uvozili su se u Indiju već u IV. st. pr. Krista, a stari kineski zapisi pokazuju da je kineska svilena roba bila na tržištu u Grčkoj već u III. st. pr. Krista. Put koji je povezivao Kinu sa Zapadom postao je poznat kao „Put svile“. Svilena buba dospjela je u VI. st. u Europu i o tome postoji legenda da su dva monaha iz reda sv. Bazilija, koji su kao propovjednici krenuli na Istok, donijeli u bambusovu štapu jaja svilenih bube na dvoru bizantskog cara Justinijana krajem 552. godine. Justinijan je carskim propisima preporučivao uzgoj svilenih bube. Iz Konfucijevih knjiga doznajemo da su vladari u Kini svake godine svečano odlazili ubrati prvo murvino lišće kako bi vlastitim rukama nahranili svilene bube.

Svilarstvo je u Dalmaciji potaknula carica Marija Terezija, želeći da bečki dvor i stanovništvo budu jednako raskošni kao što je to bilo u Francuskoj, za Luja XV. i Luja XVI. U tom nastojanju tražila je da se njeguje kultura svilarstva jer je tadašnje područje Dalmacije bilo pogodno za uzgoj svile, a i bilo je dovoljno ljudi da se time bave. Udarac svilarstvu

šezdesetih godina XIX. st. bila je bolest dudova svilca, svila je bila nekvalitetna pa ni 'uvoz' otpornijih buba, čak iz Japana, nije bio isplativ. Većina filatorija se zatvara, svilarstvo se teško obnavlja, pa tako i u Boki prestaje prerada svile.

Tehnologija prerade svile

Svila je fino sjajno vlakno koje se dobiva odmatanjem čahura svilenih bube (*bombyx mori*). Tehnologija prerade svile sastojala se u tome da se sitna žućkasta jaja svilenih bube rasprostu na papir i čuvaju u svijetlim i suhim prostorijama uz postupno zagrijavanje. Nakon toga iz jaja izađu crnkaste u početku dlakave gusjenice, koje se prebace na police i hrane lišćem bijele murve. Za 30 dana gusjenice se postupno razviju i prestanu jesti, što je znak da je došlo vrijeme za prednju. Tako dozrele gusjenice namjestite se murvine ili brezove grančice, ili posebno načine kućice od slame, gdje će se začahuriti. U početku nastaje sloj rahle pahuljaste svile kojom se gusjenica na više mjesta pričvršćuje na podlogu. Tako nastaje čahura (kokon) u kojoj je gusjenica zatvorena. Prema vrsti čahura može biti bijela, žućkasta, žućkastosmeđa ili zelenkasta. Dvadesetak dana nakon što se gusjenica zaprela, završen je proces metamorfoze gusjenice u leptira. Odmatanje niti s čahura obavlja se u svilanama. Za 1 kg sirove svile potrebno je 7 - 8 kg suhih čahura. Sirova svila je žućkaste boje, slabog sjaja i oštra na opip.

Prestanak rada svilana

U to vrijeme do 1866. godine Boka kotorska bila je s Venecijom u jednoj državi - Austriji.

Godine 1866. Venecija i područje Veneto plebiscitom su se priključili Italiji, pa kako nisu više bili u istoj državi, izvoz je bio otežan jer je Italija nastojala biti neovisna u uvozu čahura svilene bube te su počeli u jačoj mjeri uzgajati svilenu bubu i saditi murve, a zbog toga se počeo plaćati uvoz tj. carina. Zbog tog razloga svilarstvo se počelo pomalo gasiti i svilane prestaju raditi oko 1900. godine.

Poslije I. svjetskog rata ponovno se pokušalo nastaviti sa svilarstvom, ali se zbog ekonomske iscrpljenosti taj rad nije uspio obnoviti i održati.

I u cijeloj Europi je krajem XIX. stoljeća uzgoj svilene bube naglo opao zbog preorijentacije na uvoz jeftinijih sirovina iz zemalja Dalekog istoka.

Sve poznate trgovačke kuće održale su se na Prčanju do 1900. godine. Na žalost, domaći kapital se počeo raspršivati zato što su se ove trgovačke kuće preselile u razne trgovačke centre u Veneciji, Trstu, Braili, Bariju. Osim prevlasti brodova na paru i velikih državnih nameta, ekonomsko propadanje Prčanja pospješeno je težnjom Austrije da u Trstu koncentrira pomorski trgovački život države. Potpuni ekonomski pad Prčanja onemogućio je ponovnu mogućnost pokretanja svilarstva, kao i konkurentske težnje Kine i Japana, pa i težnje Venecije za vlastitom proizvodnjom sjemena i čahura svilene bube.

Iz navedenog prikaza koji slijedi može se vidjeti kako je proizvodnja čahura svilene

bube uzela maha u prčanskoj općini, kao i u susjednim općinama, a po dokumentima i u Crnoj Gori. Proizvodnja čahura za kotorski okrug bila je dosta velika jer je u 1860. godini, iste godine kada je osnovana predionica na Prčanju, iznosila skoro polovicu proizvodnje cijele Dalmacije.

Zanimljiv je podatak da su se čahure svilene bube, koje su donosili mještani iz susjednih mjesta, na kotorskom pazaru mijenjali za dvopek. Dvopek se prodavao i na mjestu stare općinske klaonice i mijenjao za čahure svilene bube donesene iz Crne Gore.

Početak XX. st. svilarstvo je zauvijek propalo na Prčanju i nije se nikada uspjelo obnoviti.

TABLIČNI PRIKAZ PROIZVODNJE SVILENE BUBE U DALMACIJI ZA 1860. GODINU	
<u>Zadarski okrug</u> Zadar, Nin, Novigrad, Sali, Obrovac, Benkovac, Kistanje, Zlarin, Drniš, Knin, Pa	151,691 fiorin
<u>Splitski okrug</u> Split, Klis, Kaštela, Šolta, Vrljika, Sinj, Metković, Makarska, Drvenik, Brač	146,900
<u>Dubrovački okrug</u> Dubrovnik, Korčula	56,611
<u>Kotorski okrug</u> Kotor, Dobrota, Muo, Prčanj, Stoliv, Tivat, Krtole, Luštica, Grbalj, Risan i <u>Budvanski okrug</u> Budva, Lastva, Paštrovići	236,375
UKUPNO:	591,578 fiorina
Zaključak: Ukupna proizvodnja svilene bube u 1860. godini za kotorski okrug iznosila je 236,375 fiorina, a za čitavu Dalmaciju u 1860. godini odnosno za zadarski, splitski, dubrovački i kotorski okrug iznosila je 591,578 fiorina. Dok. br. 68, 68/2, OK XIX, IAK	

*UZ SLIČAN POLOŽAJ U ODNOSU NA OBALU MORA,
OVE CRKVICE POVEZUJE ISTO VRIJEME NASTANKA,
STIL GRADNJE, ALI I NJIHOVO DANAŠNJE STANJE*

Tri kapelice

Svaka kapelica posebno, ali i sve tri zajedno odražavaju način života u Boki i pokazuju do sada neuočenu sliku – izgled njezine obale u povijesti.

Piše:
Zorica Čubrović

Iako ju je don Niko Luković u svojoj knjizi *Boka Kotorska* zbog njezine starosti uvrstio u znamenitosti Stoliva, o kapelici sv. Trojstva odnosno o položaju, arhitekturi i povijesti ovoga sakralnog spomenika do sada se malo znalo. Pažnju javnosti kapelica je nedavno dobila jer su u njezinoj neposrednoj blizini započeti radovi na izgradnji novih kuća koje se podižu na mjestu ranijih, građenih u drugoj polovini 20. stoljeća. Naime, crkvice se nalazila u sklopu privatnog posjeda koji je prešao u ruke novog vlasnika. Njezin položaj na samoj obali mora i orijentacija prema moru opstali su kao njezino jedino neporemećeno bitno svojstvo, dok je sa svih ostalih strana crkvice bila pritiješnjena stubištima, prolazima, stablima i vegetacijom susjednih objekata.

Crkvice sv. Trojstva, prije radova

Crkvice sv. Trojstva u Stolivu, sa otkrivenom bočnom prostorijom

Ostaci originalnog krovnog pokrivača od kamenih ploča na sjevernoj strani krova kapelice

**Natpis na nadvratniku ulaznih vrata
u zgradu na zapadnoj strani**

Crkva Gospe od Anđela, 1978. godine

Zahvaljujući brizi mještana, neposrednih susjeda crkvice sv. Trojstva, posebno gospodina Luke Lukovića, crkvice sv. Trojstva postala je predmet stručne pažnje Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Kotor. U poslovima na njezinoj zaštiti prioritet su imala arhitektonska i arheološka istraživanja, s ciljem otkrivanja građevine ispod nanosa zemlje kojom je bila zatrpana unutrašnjost bočne prostorije, jednim dijelom krov i originalna niveleta poda.

To je građevina malih razmjera, pravokutne osnove, otvorena na strani prema istoku. Njezin svod prelomljen je u tjemenu, a krovni pokrivač od kojeg su sačuvani ostaci na sjevernoj strani je od kamenih ploča. Ispod zatečene žbuke u

unutrašnjosti kapele otkriveni su ostaci fresko dekoracije koji će tek biti predmet otkrivanja i konzervacije. Na južnoj strani, u starijoj etapi dozidana je bočna prostorija s posebnim ulazom i jednovodnim krovom uklopljenim u krov kapele.

Istraživanja su omogućila da se analizira arhitektura kapele i njezin razvoj te da se prikupe podaci koji su predstavljali osnovu za izradu projekta njezine restauracije i uređenja prostora u neposrednoj okolini.

U proučavanju kapelice promatrana su njezina najznačajnija svojstva i karakteristike. Uočeno je da njezin položaj i arhitektonski izraz predstavljaju zajedničke odlike i dviju kapelica na susjednim sličnim lokacijama Bokokotorskog za-

ljeva. Obje se nalaze na južnoj strani tjesnaca Verige. Prva, crkva Gospe od Anđela, nalazi se na najizbočenijem rtu, na strani prema Perastu, a druga je crkvice Gospe od Rizi, smještena na samoj obali, zapadno od položaja na kome se od davnina nalazi crkvice Gospe od Anđela.

Na arhivski dokument iz 1526. godine, u kome se spominju obje crkvice na Verigama, upozorio je don Gracija Brajković. To je testament Milinje iz Perasta, na talijanskom jeziku, u kome on ostavlja dva groša za misu u crkvi Gospe od Rizi i četiri groša za dvije mise u crkvi Gospe od Anđela.

U arhitekturi crkvice Gospe od Anđela jasno se uočavaju dvije faze gradnje. Stariju fazu predstavlja njezin istočni dio

Crkvice gospe od Rizi

Natpis na fasadi crkvice Gospe od Rizi

koji je nakon produžetka crkve prema zapadu, u drugoj fazi, pretvoren u oltarski prostor. Prvobitna crkvice predstavljala je, dakle, kapelu građenu na sličan način kao što je građena kapelica sv. Trojstva, sa svodom prelomljenim u tjemenu i s otvorom prema zapadu. I njoj se prilazilo s mora. S razlogom je odbran strateški značajan položaj na kome se nalazi Gospa od Anđela. On je bio utvrđen i zajedno s otokom sv. Đorđa predstavljao je važnu točku u fortifikacijskom sistemu Perasta. Stoga je, u trećoj etapi gradnje, uz crkvicu izgrađena obrambena kula s bistiernom. Na nadvratniku ulaza u kulu, na strani prema zapadu, uklesan je natpis u kome se spominju obnavljanja 1585. i 1654. godine. U mirnodopskim vremenima kompleks se mogao jednostavno pretvoriti u manastir. Ostaci ognjišta s dimnjakom sačuvani su do danas.

Iz testamenta Milinje iz Perasta saznajemo da je ova crkvice bila u funkciji početkom 16. stoljeća, a njezina arhitektura s prelomljenim svodom

u tjemenu govorila bi u prilog pretpostavci da je sagrađena u 15. stoljeću, kao što se to može reći i za kapelu sv. Trojstva i Gospu od Anđela. I crkvice Gospe od Rizi imala je dvije faze gradnje. U prvoj fazi produžena je prema zaadu za oko 90 cm i tom prilikom sagrađen je zapadni zid s vratima i rozetom iznad njih. Osobine gradnje druge faze jasno se izdvajaju u odnosu na prvobitnu. Zidovi su tanji, a svod dograđenog dijela je polukružan u tjemenu. Istaknuta je i denivelacija u podu. Može se pretpostaviti da je i prvobitni krov Gospe od Rizi bio pokriven kamenim pločama kao u crkvi na Verigama i sv. Trojstva u Stolivu.

U podnožju zapadne fasade kapelice Gospe od Rizi prislonjena je pravokutna ploča s natpisom u gornjem dijelu na kome je napisan tekst:

ACIODIHNESTE
STEFAN VALE
DINKERULOSGO.

Jovan Martinović i Tomasz Plociennik pročitali su i protumačili ovaj natpis te ovom prilikom prvi put objavljuje-

mo njegovo značenje. Naime, na ploči je napisano sljedeće: *Ovdje počiva Stefan Valentin Kerulesku.*

Uz karakterističan prilaz kapelicama, koji je zamišljen da bude s mora, te vrijeme nastanka (15. st.), uz iste stilske odlike i arhitekturu, opisane tri kapelice na obali Bokokotorskog zaljeva povezuje još jedna sličnost. Ova sličnost je, na žalost, njihovo stanje koje odražava dugotrajnu napuštenost.

Međutim, njihov značaj ogleda se u činjenici da svaka posebno i sve tri zajedno odražavaju način života u Boki, odnosno pokazuju jednu do sada neuočenu sliku - izgled njezine obale u povijesti, na kojoj su u određenom ritmu građene kapelice kojima se pristupalo barkama. Njihov raspored i ritam čine dio iznimnog pejzaža Boke kotorske o kojem se treba brinuti i obnoviti ga kao jednu od najznačajnijih vrijednosti.

Barski nadbiskup Ambroz Antun Kapić (1579. – 1598.)

Piše:
Lovorka Čoralić

Povijest Barske nadbiskupije, najjužnije na istočnome Jadranu, u kojoj se misno slavlje i danas održava na hrvatskome jeziku, stoljećima je bilo u nemaloj mjeri povezano s ondašnjim političkim događajima. Posebno prijelomno bilo je za Bar razdoblje druge polovice 16. stoljeća, kada – u godini kršćanske pobjede kraj Lepanta 1571. godine – Ulcinj i Bar potpadaju pod osmansku vlast. Mletačkim napuštanjem grada bez otpora nad ovim prostorima trajno prestaje dominacija Serenissime, a život katoličkog pučanstva postaje višestruko otežan i u pojedinim vremenskim etapama poguban. Žrtva te kolovoške predaje 1571. godine bio je aktualni barski nadbiskup Ivan Bruni, koji je prema nekim izvorima nesmiljeno pogubljen pred katedralom sv. Jurja, dok je prema drugim vrelima stradao na nekoj kažnjeničkoj galiji osmanske mornarice. Ovaj kratak tekst govori o Brunijevu nasljedniku Ambrozu Antunu Kapiću –

Ambroz Antun Kapić prvi je barski nadbiskup nakon tragično preminulog Ivana Brunija. Iako je njegovo djelovanje bilo uvelike ograničeno osmanskom prisutnošću, zapažene funkcije koje je obnašao, kao i činjenica da je upravo on odabran da posveti obnovu važne mletačke crkve, svjedoče kako je riječ o uglednom i u puno širem kontekstu poštovanom crkvenom dostojanstveniku.

prvome barskom nadbiskupu nakon pripojenja područja te nadbiskupije osmanskoj državi.

Franjevac, vizitator, nadbiskup i primas

Ambroz Antun Kapić rođen je u Osoru 1529. godine. Priпадаo je redu franjevacu opservanata. Stekao je doktorat iz teologije te slovio za vrlo učenog i pobožnog redovnika. U vrelima se katkada uz njegovo ime bilježi i dodatak *a Ragusio*, vjerojatno zato što

je bio član Dubrovačke franjevačke provincije, a prema nekim povjesničarima bio je i njezin provincijal (između 1541. i 1544.). Godine 1565. bilježi se kao apostolski vizitator za Bugarsku i Srbiju. Papa Grgur XIII. imenovao ga je 9. siječnja 1579. godine barskim nadbiskupom, a ujedno je obnašao i časti administratora biskupije Budve te Korona u Grčkoj. Kao barski nadbiskup imao je i titulu primasa Srbije. Više puta je intervenirao za svoju nadbiskupiju u Mlecima (1582. – 1583.) i Rimu (1584. – 1585.), ponajprije zbog uzur-

DON GRACIJA SABLIĆ

Hrvatska biskupska konferencija i Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine osnovala je Komisiju za hrvatski martirologij. Komisija ima zadatak istraživati i stručno revalorizirati te prikupljati građu i svjedočanstva o žrtvama koje su zbog vjere ubili komunisti u vrijeme II. svjetskog rata i poraća na području gdje žive pripadnici hrvatskog naroda. U taj broj žrtava koji prema knjizi „Hrvatski martirologij XX. stoljeća“ don Ante Bakovića iznosi 664 mučenika Crkve u Hrvata, ubrajaju se i tri svećenika Kotorske biskupije: don Ivo Brajnović, don Đuro Perušina i don Gracija Sablić, čiji ćemo život u ovom tekstu ukratko prikazati.

Cilj ovoga teksta je podsjetiti čitateljsku publiku na ove svjedočke vjere i Crkve, te da se uz pomoć čitatelja ova dokumentacija dopuni i kompletira.

Prema knjizi **don Ante Bakovića, „Hrvatski martirologij XX. stoljeća“ za tisak priredio don Pavao Medač**

Don Gracija Sablić rođen je 14. lipnja 1909. godine u mjestu Muo kraj Kotora. Bio je župnik u Bogdasićima kraj Tivta, gdje ga je narod cijenio zbog njegova uzornoga svećeničkog života te požrtvornosti u radu s mladima. Godine 1936. premješten je u Kotor za gimnazijskoga katehetu te je u gimnaziji osim vjeronauka predavao grčki i latinski jezik. Početkom rata 1942. premješten je za župnika u Herceg Novi. Tijekom rata progonili su ga neprijatelji Crkve.

Uhićen je i na putu iz Cetinja u Kotor, na raskrižju zvanom „Trojica“ (na putu Tivat - Kotor), strijeljali su ga pripadnici Udbe 10. svibnja 1945. godine.

Sestra Filomena Fabris, rod. Sablić, opisala je razloge zbog kojih je ubijen njezin brat. Rekla je da se njezin brat, vlč. Gracija Sablić, nikada i nigdje nije bavio politikom, ali je bio uzoran svećenik s jasnom nacionalnom svijesti.

Pod optužbom da se protivio nazivanju Boke kotorske crnogorskim primorjem i njezinu pripajanju Crnoj Gori, bio je strijeljan. Budući da je Boka kotorska u crkvenom pogledu pripadala južnohrvatskoj crkvenoj provinciji, zastupao je mišljenje da i u političkom pogledu treba biti sastavni dio SR Hrvatske.

Jedan od razloga njegova ubojstva bio je i taj što je kao srednjoškolski kateheta u Kotoru često učenicima pričao o

strahotama komunizma, posebice u Rusiji i Španjolskoj gdje su ubijali svećenike i vjernike, a od crkava pravili konjušnice.

Filomena Fabris također piše kako nije bilo požrtvornijega hrvatskog svećenika od njezina brata u ovome kraju.

Prema tome, njegova „krivnja“ i pravi razlog mučeničke smrti bili su njegov uzoran svećenički život, posebice rad s mladima i uspjeh u vjerskom i nacionalnom odgoju hrvatske mladeži u Kotoru, a osobito njegovo svjedočenje pripadnosti hrvatskome narodu.

Zbog komunističkih progona neko je vrijeme tijekom NDH morao pobjeći u Zagreb. Vratio se na zahtjev biskupa, ali su ga „trinaestojulci“ tražili te se morao skrivati. Biskup Pavao Butorac zamjerio je don Graciju Sabliću što se iz Herceg Novog neko vrijeme sklonio u Zagreb, a to se kasnije dogodilo i njemu te se iz Kotora morao skloniti u Dubrovnik.

Kako je podnio mučeništvo? Uhićen je u Herceg Novome 2. svibnja 1945. godine. Partizani su svečano i veselo proslavili 1. svibnja, praznik radničke klase, komunizma i boljševizma, „novoga doba“ i najavili raj na zemlji, ali i smrt Crkvi.

U Herceg Novome smetao im je župnik don Gracija Sablić, uzoran svećenik kojega narod cijeni i voli, kojemu je najveća mana što je svjestan svoje službe i uloge.

Organizator uhićenja bila je Udba Crne Gore iz Kotora i Cetinja. Tražili su župnika i on je došao. Rekli su mu da će ga te noći povesti u Cetinje, u centralu Udbe za Boku kotorsku i Crnu Goru, na saslušanje.

Župnik je pošao. Nije se mogao oduprijeti naoružanoj

skupini udbaša i partijaša. U Cetinju je bio oko osam dana, na mučenju i ispitivanju.

Dana 10. svibnja 1945. godine, dan nakon službenoga završetka Drugoga svjetskog rata i pobjede saveznika, a uz njih i partizana, udbaši su povelili don Graciju natrag u Kotor na suđenje, iako je već bio u teškom stanju od udaraca u zatvoru. Negdje na putu iz Cetinja u Kotor, na raskrižju zvanom „Trojica“ (na putu Tivat - Kotor), kamion s mučnikom se zaustavio. Tu su ga rafalom ubili i uz sam put zakopali.

Prema iskazu don Viktora Kaločire, tada su u cetinjskome zatvoru bili i don Luka Janović te dvojica seljaka po imenu Paško i Dorđe, braća iz Kotorske biskupije. Oni su kao svjedoci izjavili da je don Gracija svih tih osam dana bio strašno mučen. Vidjeli su da nijednog zuba nije imao jer su mu ih silnim udarcima sve izbili. Glavom su mu udarali o zid ćelije, toliko su ga tukli da je od jakih udaraca psihički obolio.

Njegova sestra Filomena Fabris dvadeset godina poslije toga pisala je dvije zamolbe za dopuštenje da kosti pokojnoga don Gracije prenese u svećeničku grobnicu, ali nije dobiti odgovor. Tada je obitelj, na svoju odgovornost, prenijela kosti u svećeničku grobnicu u rodnome mjestu Muo, gdje i danas počivaju i čekaju, po riječima njegove sestre, dan uskrsnuća i nagradu za mučeničku smrt.

Prema priči koju su ispričali mještani, jer o tome događaju naširoko se pričalo, procurila je vijest da je čak bio svezan kad je ubijen.

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem ☐ primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke

Ulica i broj

Grad

Poštanski broj

Država

Tel/fax

E-mail

Datum

Potpis/pečat

MEDIJSKI PARTNERI

Hrvatski glasnik

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:

20 eura

na žiro račun
520-361700-17
Hipotekarna banka

Za Hrvatsku:

200 kuna

na kunski račun
23600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7,
20 000 Dubrovnik

Za inozemstvo:

30 eura

Beneficiary 59 : /
ME25520042000000104966
(Acc. No-IBAN)
Hrvatski građansko društvo Crne
Gore, Zimski bazen Kotor Account
with 57a: HBBAMEPG (HIPOTEKAR-
NA BANKA AD PODGORICA) Inter-
mediary 56a: DEUTDEFF (Deutsche
Bank ag Frankfurt) EUR, USD

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Pretplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

NAŠ DOM JE NAŠA BUDUĆNOST.

UZ IPIZ STAMBENI KREDIT:
AKČUŠKA KAMATNA STOPA, FIKSNA ZA PRVU GODINU,
JOŠ POVOLJNIJE UVJETI ODOBRENJA I KORIŠTENJA,
ZATO ŠTO ŽELIM OBLIKOVATI SVOJU BUDUĆNOST.

Izvršite kvotizaciju za stambeni kredit, dobijte svoju kamatu i prilikom drugog godišnjeg posrednika
priliku za smanjenje kamate. Kamata na novu godišnju kamatu iznosi 0,5% od kamate.
Mora se prvo godišnje isplatiti kredit, te kredit uplatiti do 31. oktobra 2011. Posrednik dostavlja ovaj
listak do 41. godišnjice kamate (2011. godišnjice). IPIZ, prvo godišnje isplati kamatu (2011. godišnjice)
IPIZ se koristi za smanjenje kamate i isplatu do 2011.

PRIVREDNA BANKA ZAGREB
Mislimo ispragled u Veneciju

KING
KRALJ UŽITKA

INA predstavlja nova EURO V goriva:

motorni benzin EUROSUPER BS 95
motorni benzin EUROSUPER BS 98
dizelsko gorivo EURO DIESEL BS

INA CRNA GORA d.o.o. PODGORICA
Podgorica - Blok IX, zgrada "Šajó", 81000 Podgorica

tel: +382 20 268 253
+382 20 268 263
+382 20 268 450
fax: +382 20 268 288

e-mail: inacg_podgorica@t-com.me

INA CRNA GORA d.o.o. TIVAT
Durmidran-Mrčevac, 85320 Tivat

tel: +382 32 66 03 15
fax: +382 32 67 11 42

www.inacg.me

INA CRNA GORA

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel: + 385 1 481 40 51. 481 40 52. 481 40 54. fax: + 385 1 481 40 56.

e-mail: info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

